Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гаргажа эхилһэн 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 134 (14154) | 1973 оной июнийн 9, суббото | Сэн 2 мүнгэн

АЛДАРТА ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

БУРАССР 50 ЖЭЛ

ОРДЕНТО ЗАВОД УРАГШАА ДАБШАҺААР

Промышленностиимнай томо предприяти — Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын завод урданай мэтэ социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Заводой коллектив табан жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхэ, республикынгаа 50 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтахын түлөө мүрысөөндэ оролсоод, һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа байна. Жэлэй дүрбэ һарын даабариһаа гадуур завод 220 мянган түхэригэй продукци худалдаа. Мүн май һарынь түсэб үлүүлэн дүүргэгдэә.

Вагон, локомотив-хабсаралгын, вагон-кузовной, нормалиин, үргэн хэрэглэлэй эд бараа хэдэг, мүн бусад зарим цехүүдэй хүдэлмэришэд социалис мүрысөөндэ амжалта туйлана. Олон түрүүшүүл «1973 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгтэ хүртэхын түлөө оролдожо байна.

Социалис мүрысөө бүри ашаг үрэтэй, нүлөө ехэтэй болгохын тула зарим цехүүдэй коллективүүд дээшэлүүлэгдэһэн түсэб-уялга абаһан юм. Иимэ үүсхэл гаргаһан кузнечнэ цехэй хүдэлмэришэд ажалдаа шэнэ онол арга хэрэглэдэг, түрүү технологи нэбтэрүүлдэг болоо.

Цехэй коллектив Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо ажалай бэлэг бариха гэжэ шиидээд, хахад жэлэй түсэбһөө гадуур 200 тонно, жэлэй даабариһаа гадуур 400 тонно сохигдоһон түмэр үгэхэ гэһэн уялга абанхай. Түмэршэ дархашуул таба һарын даабариһаа гадуур 315 тонно түмэр бэлдээд, хахад жэлэй уялгые нэгэ һараар уридшалжа, холо үлүүлэн дүүргэһэн байна. Тэдэнэр техническэ зэр зэмсэгээ нарижуулһанай, ажалай эмхидхэл һайжаруулһанай ашаар ехэ продукци бүтээдэг болоо.

Дизельнэ цехэй С. И. Маковейн даадаг слесарьнүүдэй бригада табан жэлэй даабарие 4 жэл 2 һара соо дүүргэхэ гэжэ шиидээд, табан жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхые заводой хүдэлмэришэдые уряалһан байна. Олон бригада, участогууд табан жэлэй даабарие 4,5 жэл соо дүүргэхэ уялга абаа.

Иван Красиковай даадаг хабсаргагшадай бригада ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабарие холо үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ хараалаа. Локомотив-хабсаралгын цехэй энэ бригада табан жэлэйнгээ даабарие болзорһоонь 10 һараар уридшалан дүүргэхэ, алмалта арьбалалтын түлөө тэмсэхэ гэжэ шиидээд, ажалдаа шэнэ онол арга хэрэглэжэ байна. Энээнэй ашаар тэдэнэр ажалай гаргаша бага болгожо шадаа. Нэгэ электровоз заһабарилхадаа, 30 нормо-час алмадаг болоо. Тингэжэ 3 хүдэлмэришэнние сүлөөлжэ, ондоо ажалда эльгээһэн байна. Тэдэнэр хабсаралгын схемэ нарижуулжа, жэлдээ 2300 метр шабын түмэр алмаха арга олобо. Алмагдаһан энэ түмэрөө түсэбһөө гадуур заһабарилагдаһан хоёр тепловоздо хэрэглэхэ юм.

Бригадын табан һара соо туйлаһан үрэ дүнгүүдынь һайн. Даабариһаа гадуур хоёр локомотив заһабарилжа, ээдтэнь эльгээһэн байна. Заһабариин ажалай гаргаша 8 процентээр хороогдоо. 1000 метр электропровода алмагдаа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар бригада 3 хүнние сүлөөлжэ, тэдэнэй бүтээхэ ажалые бусад хүдэлмэришэдынь хэдэг болоо.

— Манай хүдэлмэришэд республикынгаа 50 жэлэй ойдо ажалай ехэ бэлэг бариха хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллана, — гэжэ цехэй партбюрогой секретарь Владимир Васильевич Сычев хөөрэнэ. Энэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ Иван Красиковай бригада жагсанхай. Хабсаргагшад хэлэһэн үгэдөө хүрэхэл байха. Ажалайнь эмхидхэл һайн, тиимэһээ бүтээсэнь ехэ. Табан жэлэй шиидхэхы жэлэй социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшын нэрэ зэргэдэ, тусхай тэмдэгтэ хүртэхэ һанаатай.

Үүсхэл гаргаһан С. И. Маковейн даадаг слесарьнүүдэй, И. Т. Красиковай даадаг хабсаргагшадай, кузнечнэ цехэй В. А. Кузнецовой, вагон шэрдэлгын цехэй Валентина Клишкинагай даадаг бригаданууд республикын 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Мастерска участогуудай дундаһаа локомотив-хабсаралгын цехэй Ефим Прокопьевич Реуцкиин даадаг, вагон шэрдэлгын цехэй Людмила Пузыревагай участогууд түрүүлжэ ябана.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Локомотив-хабсаралгын цехэй профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ В. В. Сверкунов түрүү һуури эзэлһэн Иван Красиковай бригадые амаршалжа байна. 2. Кузнечнэ цехэй түрүүшүүл Иван Мельников (зүүн гартань), Олег Грошов.

П. БУРМАКИНАЙ фототекст.

1973 ОНОЙ ЯНВАРЬ—МАЙ ҺАРАНУУДТА БУРЯАДАЙ АССР-эй, ШЭТЫН ОБЛАСТИИН БА ЯХАДАЙ АССР-эй АЖАЛШАДАЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ЗАРИМ ДҮНГҮҮД

	Түсэб дүүргэлтын процент			1972 оной энэ үеынхитэй жэшэхэдэ (процентээр)		
	Буряадай АССР	Шэтын область	Яхадай АССР	Буряадай АССР	Шэтын область	Яхадай АССР
ПРОМЫШЛЕННОСТЬ						
Бүхы продукци				108	111	110
Продукци худалдалга	103	95	104	108	109	112
Ажалай бүтээсэ	100,8	94	101	105	109	108
Промышленна предприятинуудай хамтын тоо	199	231	190	—	—	—
Эдэнэй гэрээндэһээ продукци худалдалганда үгэхэ түсэбөө дүүргээгүй предприятинууд	53	32	35	—	—	—
ХҮДӨӨ АЖАХЫ						
Мал ажалай гол продуктнуудые бэлэдхэлгэ (жэлэй түрүүшын хахадай түсэб)						
Мяхан	102	84	142	106	103	99,5
Һүн	79	86	78	101	113	111
Үндэгэн	97	95	118	110	116	154
ХҮН ЗОНОЙ ҺУУДАЛ БАЙДАЛ ХАНГАЛГА						
Һуудал байдал хангалгын бүтээхэ хэмжээн	99,7	97	102	109	109	114
ХУДАЛДАА НАЙМААН						
Түрэнэй ба кооперативна розничнэ худалдаа наймаанай бараа эргэсэ (нэмэлтэ даабаритай түсэб)	99,1	99,8	99,8	104	105	106

БУРЯАДАЙ АССР-эй СТАТИСТИЧЕСКЭ УПРАВЛЕНИ.

...АРАҺАА ҺАРАДА АМЖАЛТАТАЙ

...мэр-бетон хэрэгсэлнүүдые ...манай Таловкын заводой ...кии оронойнай олохон ...ть, хизаарнуудта эльгээдэг юм. Аха дүү Монгол ...й барилгашадта элдэб ...й хэрэгсэлнүүдые эльгээ... байнабди. Заводоймнай ...ектив һайн шанартай про... ехээр бүтээн гаргаха ... хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ...нэ. Байгша оной эхинһээ ...69 кубометр түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ, табан һарынгаа даабари 2,5 процентээр үлүүлэн дүүргэһэн байнабди. Хүдэлмэриин сагые хүсэдөөр хэрэглэжэ, оньһон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаһан дээрэһээ заводоймнай коллектив ажалайнгаа бүтээсые 1,7 процентээр дээшэлүүлээ.

Һара бүриин даабари дүүргэхэ хэрэгтэ ажалай түрүүшүүл ехэхэн хубитаяа оруулна. Түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг цехэй коллектив социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Мастер Нина Степановна Суворова ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шадана. Тэрэнэй даадаг участогай хүдэлмэришэд халаан бүриингөө даабари 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэдэг юм.

С. БУРКИНА.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

БУДАПЕШТ. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ А. Н. Шелепин түрүүтэй Совет профсоюзуудай делегаци Венгриин эртэ урдын хотонуудай нэгэн — Секешфехерварта ерэбэ. Бүхэвенгриин профсоюзуудай Соведэй генеральна секретарь Шандор Гашпар делегацие үдэшэжэ ябалсаа.

А. Н. Шелепин, делегациин бусад гэшүүд хэлхээ холбооной хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг «Видеотон» гэжэ заводто хүрэбэ. Предприятиингаа хүдэлмэришэдэй байдал тухай, үйлэдбэриин түсэбүүд, амжалтанууд тухай заводой хүтэлбэрилэгшэд совет айлшадтаа хөөрэжэ үгөө. Удаа тээнь хани барисаанай митинг хотодохи партийна һургуулиин актова зал соо үнгэргэгдэжэ, хотын ажалшадай түлөөлэгшэд, профсоюзай хүдэлөөнэй эдэбхитэд тэрээндэ хабаадаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ А. Н. Шелепин митингдэ хабаадагшадай урда үгэ хэлэбэ. Хүндэмүүшэ, хани халуунаар угтаһанайнь түлөө бухы венгр хани нүхэдтөө баяр хүргөөд, ажалай амжалта туйлахыень, элүүр энхэ, зол жаргалтай байхыень Венгриин хүдэлмэришэн ангида, ажалшадта, профсоюзай хүдэлмэрилэгшэдтэ хүсэбэ.

КПСС-эй XXIV съезд, Профсоюзуудай XV съезд дээрэ табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын тула КПСС-эй хүтэлбэри доро Совет профсоюзуудай хэһэн ябуулганууд тухайда нүхэр Шелепин тобшохоноор хөөрөө.

ЗАЛУУ НАҺАНАЙ, ЖАБХАЛАН ҺАЙХАНАЙ ҺАЙНДЭР

МОСКВА. (ТАСС). Баледэй артистнуудай уласхоорондын II конкурсдо хабаадаһан 23 ороной тугууд СССР-эй Ехэ театрай байшангые шэмэглэбэ. Залуу наһанай, жабхалан һайханай харалга июниин 7-до Совет ороной ниислэл хотодо эхилээ. Европын, Азиин, Африкын, Америкын, Австралиин гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд—70 гаран хүбүүд, басагад эндэ сугларба. Тиин Москва хоёр долоон хоногой турша соо дэлхэйн хореографиин ниислэл болохонь.

А. Н. КОСЫГИН ДЕЛЕГАЦИНУУДАЙ ТОЛГОЙЛОГШОНОРТОЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

ПРАГА. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин июниин 6-да эндэ ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ П. Ярошевичтэй хөөрэлдэжэ, совет-поляк хани харилсаанай, тэрэшэлэн социалис ёһоной экономическа холбооной асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин энэл үдэр ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Е. Фоктой уулзаба. Совет-венгр хани харилсаа холбооной, тэрэшэлэн социалис ёһоной экономическа холбооной нэгэдхэмэл программа бэелүүлхэ хэрэгтэ хоёр ороной хабаадалгын асуудалнуудаар хани халуун оршон байдалда һанал бодолоо зүбшэлөө.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Кубын Республикын Премьер-Министрэй орлогшо К. Р. Родригес июниин 6-да уулзажа, совет-кубын харилсаа холбооной асуудалнуудые хани халуун оршон байдалда зүбшэлэбэ. Тэрэшэлэн СЭВ-эй XXVII сессиин зүблэхэ зүйлдэ табигдаһан асуудалнуудые хаража үзөө.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин СФРЮ-гэй Союзна Гүйсэдхэхы Вечын Түрүүлэгшын орлогшо А. Вратуштай хани ёһоор хөөрэлдэбэ. Эдэнэр совет-югослав харилсаа холбооё саашадань хүгжөөлгын, мүн СЭВ-эй ажал ябуулгада хабаатай асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэлһэн байна.

СФРЮ-гэй Союзна Гүйсэдхэхы Вечын гэшүүн М. Орландич, СФРЮ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй талаар союзна секретариин туһалагша М. Маркович хөөрэлдөөндэ хабаадаба.

А. Н. Косыгин Л. Штроугалтай уулзаа

ПРАГА. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин июниин 7-до эндэ ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшэ Л. Шроугалтай уулзаа. Эдэнэр совет-чехословак харилсаа холбооё саашадаа бүхы талаарнь хүгжөөлгын олон асуудал зүбшэлбэ. СЭВ-эй гэшүүн оронуудай, тэрэ тоодо Советскэ Союз Чехословаки хоёрой хоорондын хани харилсаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ социалис ёһоной экономическа холбооной нэгэдхэмэл программа бэелүүлгын шухала удха шанартай байһаниинь хөөрэлдөөнэй үедэ хоёр талаһаа тусхайлан тэмдэглэгдээ.

Үгэеэ ойлголсолгын, хани ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөндэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор Н. К. Байбаков, М. А. Лесечко, СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев, СССР-һээ ЧССР-тэ байдаг элшэн сайд В. В. Маскевич; Чехословакиин талаһаа — ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшонор Ф. Гамоуз, В. Гула гэгшэд хабаадаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ТЕХНИЧЕСКЭ МЭРГЭЖЭЛ ОЛГОХО ҺУРАЛСАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ РСФСР-эй ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮДЫЕ ОЛГОХО ТУХАЙ

Техническэ мэргэжэл олгохо һуралсалай хэрэгтэ габьянуудтай байһанайнь түлөө иимэ хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгохо:

РСФСР-эй ТЕХНИЧЕСКЭ МЭРГЭЖЭЛ ОЛГОХО ҺУРАЛСАЛАЙ ГАБЬЯАТА БАГШЫН

Сафронова Валентина Андреевнада — техническэ мэргэжэл олгохо городской 9-дэхи училищиин директор.

РСФСР-эй ТЕХНИЧЕСКЭ МЭРГЭЖЭЛ ОЛГОХО ҺУРАЛСАЛАЙ ГАБЬЯАТА МАСТЕРАЙ

1. **Малков** Николай Саватеевичтэ — техническэ мэргэжэл олгохо хүдөөгэй 1-дэхи училищиин ахалагша мастер.
2. **Орлов** Георгий Капитоновичто — техническэ мэргэжэл олгохо городской 6-дахи училищиин ахалагша мастер.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1973 оной июниин 7.

СОВЕТ КОМИССИ ЕРЭБЭ

ПАРИЖ. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Л. В. Смирнов түрүүтэй Совет правительственна комиссиин гэшүүд июниин 7-до Парижда ерэбэ. Париж шадархи Ле-Бурже гэжэ аэродромдо дүтэхэнэ «ТУ-144» самолёдой усалталгада ороһоной ушар шалтагааниие элирүүлгэдэ эдэнэр хабаадалсаха байна.

Франциин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын, Франциин граждан авиациин түлөөлэгшэд, СССР-эй хэрэгүүдые Францида саг зуура эрхилхэ этигэмжэтэ В. Л. Кизиченко аэродром дээрэ комиссиин гэшүүдые угтаба.

Шэнэ газар элдүүрилгэ

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ШЭНЭ ГАЗАР ХАХАЛХА ХҮДЭЛМЭРИИН ЯЖАР ЯБАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1973 оной июниин 4-нэй МЭДЭЭН

Аймагууд	түсэб	хэгдэһэниинь	Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр
...ргажанай	3500	925	26
...унтын	500	—	—
...шүүрэй	3500	561	16
...дын	4000	2082	52
...руунын	4500	1425	32
...гарайн	2000	889	44
...хааминай	2000	561	28
...банскын	1200	323	27
...жэнгын	5000	2350	44
...рамхаанай	2500	2681	107
...ягтын	2500	684	27
...хар-Шэбэрэй	4000	761	19
...ын	400	—	—
...ибайкалиин	1000	198	20
...йто-Байгалай	200	—	—
...лэнгын	4200	1923	46
...нхэнэй	1500	1000	67
...лаан-Үдын	3500	943	27
...риин	4000	1631	41
...спублика бүхыдөө	30000	18938	38

Байгша оной хабарай тарилга орёо хүшэр хүндэ сагта үнгэржэ байна гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ республикымнай колхоз, совхозууд 791.451 гектарта хабарай тарилга хэхэ байбал, энэ хүдэлмэреэ 664,382 гектарта хүргэбэ гэхэ тү, али хараалһан ажалайнгаа 84 процент дүүргээд байна. Зарим түрүү ажахын таряашад болон механизаторнууд энэ шухала хүдэлмэреэ хараалһан болзорһоо урид һайн шанартайгаар дүүргэө. Республикын ажахынуудта оройн ороохото ургамалнуудые, зелёнко тарилга шиидхэхы үедөө оробо.

Мүнөө жэлдэ манай республика таряалангаа 50 мянган гектараар үргэдхэжэ, тэрээн дээрээ тарилга хэхэ юм. Һаянай байдалаар колхоз, совхозуудта 18.938 гектарта шэнэ газар хахалагдаа. Үнгэрһэн долоон хоногой туршада аймагууд таряалангаа 5078 гектараар үргэдхэбэ.

Энэ шухала хүдэлмэреэ Хурамхаанай колхоз, совхозууд республика доторoo түрүүлэн дүүргэбэ. Аймагай механизаторнууд 2500 гектарта шэнэ газар хахалха байһан һаа, хараалһан түсэб даабаряа 181 гектараар үлүүлээ. Тус аймагай Аргатын, Хурамхаанай совхозуудай механизаторнууд 680—600 гектарта шэнэ газар элдүүрилжэ, тэрээн дээрээ тарилга хэжэ дүүргэбэ. Дэрээнэй, Гааргын совхозууд тус бүридөө мүн лэ 500 — 400 гектараар таряалангаа үргэдхөө. Эндэхи ажахынуудай механизаторнууд хабарайнгаа тарилгые урданайхиһаа эрой захалбашье, таряалан үргэдхэхэ хүдэлмэрие түрүүшын үдэрһөө эмхи гуримтайгаар ябуулжа шадаа гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хараалһан даабариин амжалтатай һайнаар дүүргэлтэдэ аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй, «Бурводстройн» ПМК-гай, леспромхозуудай болон бусад организацинуудай механизаторнуудай оруулһан хубитань бии.

Таряалангаа үргэдхэжэ, тэрээн дээрээ тарилга хэхэ хүдэлмэрие Түнхэнэй аймагай ажахынууд урагшатайгаар ябуулна. Аймагай механизаторнууд байгша ондо 1500 гектарта шэнэ газар элдүүрилхэ байһан һаа, хараалһан ажалайнгаа 67 процент хэбэ. Шэнэ газар элдүүрилхэ хүдэлмэрие аймагай колхозууд урагшатайгаар ябуулна. Аймаг дотор хахалагдаһан бүхы газарай 38,9 процентые совхозууд хэбэ. Үлэгшэ 500 гектараа Түнхэнэй таряашад хараалһан болзортоо һайн шанартайгаар дүүргэхэ зэргэтэй. Мүн Зэдын таряашад 2082 гектарта шэнэ газар хахалжа, түсэбөө 52 процентдэ хүргэбэ. Механизатор бүхэнэй оролдоһоной ашаар «Октябрьский» совхоз 720 гектар газар элдүүрилбэ.

Хэжэнгын, Сэлэнгын, Загарайн, Хориин аймагай ажахынууд шэнэ газар элдүүрилхэ хүдэлмэреэ 40 гаран процент дүүргэбэ. Хабарай тарилгын түрүүшын шатада Хэжэнгын ажахынууд энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ эмхи гуримтайгаар дүүргэхые оролдожо, 7 хоногой туршада аймаг дотор 215 гектар шэнэ газар хахалагдаа. Тус аймаг республика дотороо эгээн ехээр таряалангаа үргэдхэхэ байна. Июнь һарын түрүүшын арбан хоног үнгэрхэнь. Хэжэнгын совхозуудай механизаторнууд абаһан уялгаа болзортo дээрэнь дүүргэхын тула үшөө 2650 гектар газар элдүүрилхэ болоно. Таряалан үргэдхэхэ хүдэлмэреэ хаһа сагтань дүүргэхын тула ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд зохисотой хэмжээ абаха бэзэ. «Первомайский» совхоз таряалангаа 700 гектараар ехэ болгобо. Энэ шухала хүдэлмэри Загаһатын, Чисаанын совхоздо үшөөл һанаһанда хүрэнэтүй. Дээрэ дурсагдаһан ажахынууд энэ хугасаада тус бүридөө 232—280 гектар газар хахалаа.

Майн 28-һаа июниин 4 болотор Сэлэнгын аймагай колхоз, совхозууд 576 гектар шэнэ газар элдүүрилжэ, хараалһан ажалайнгаа 46 процент бүтээбэ.

Энэ хугасаада Захааминай аймаг нэгэшье гектараар таряалангаа үргэдхэбэгүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Улаан-Үдын, Прибайкалиин аймагай колхоз, совхозууд долоон хоногой туршада тус бүридөө 17—50 гектар шэнэ газар элдүүрилбэ. Һара үлүүтэй сагта Баргажанай аймагай Бодоной, Хяагтын аймагай Алтайн, Яруунын аймагай «Юбилейный» совхозууд арба хүрэхэгүй гектарта шэнэ газар хахалаа. Эндэ дурсагдаһан ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд ушарһан дутуу дундануудаа дары усадхажа, бии байһан техникээ хоёр халаанда хүдэлгэхэ болоно.

Шэнэ газар хахалалгада хүдэлжэ байһан тракторно таряан ажалай бригада, звенонуудай хоорондо социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд онсо анхаралаа табиха ёһотой.

Таряалан үргэдхэхэ хүдэлмэридэ онсо шалгарһан механизаторнуудта «Буряадай АССР-эй габьяата механизатор» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдохо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, КПСС-эй Буряадай обкомой Хүндэлэлэй грамота үгтэхэ байна. Мүн социалис мүрысөөндэ онсо шалгарһан механизаторнуудта 100 хүнгэн автомашина, колясkатай 129 мотоцикл худалдагдаха.

Республикымнай ажахынууд энэ шухала ажалые сүм дүүргэжэ, тэрээн дээрээ тарилга хээд байбал, түсэбһөө гадуур ороохо таряа, зелёнко ехээр хуряажа абаха аргатай. Шэнэ газар хахалалгада хүдэлжэ байһан механизаторнууд урдаа байһан зорилгоёо һайнаар ойлгожо, таряалан үргэдхэхэ хүдэлмэреэ шууд ябуулха зэргэтэй.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ЖАРГАЛАЙ ЗАМ

ЗУРАГЛАЛ

1932 он. Гүндэ. Ярууна совхозой директор Дарижабые контородо дуудажа, Жэрээхэйн гүүртэдэ һаалишан болохыень дурадхаа һэн. Ажалһаа арсажа үзөөгүй Дарижаб зүбшөөжэ, энэ гүүртэдэ гэрээрээ ажаллажа эхилээ.

Тиихэдэ һаалишанай ажал нилээд хүндэ байгаа даа. Бүхы юумэеэ өөһэдөө улаан гараараа шахуу хэдэг һэн.

Нэгэ үглөөгүүр Дарижаб дэгэлэйнгээ хормойдо хүдэһэ халажа һууба. Малайнгаа шабааһа хормой соогоо түүжэ хаядаг һэн тулань тэрэнь тэнсэдэггүй, хахаршадаг байгаа.

Хүдэһэеэ халажа дүүргээд, шүрбэһэеэ тос гэтэр хазаханшье тэрэ, газаань хүнгэн машина ерэжэ байшаба. Дарижаб эндэ, Жэрээхэйдэ дүрбэн жэлдэ һаалишанаар хүдэлһэн, машинын ерэхэдэ гайхахаяа болиһон, «ноёд лэ ажалыемнай шалгажа ябаа юм бэзэ» гэжэ һанаһаар һууриһаа бодобо.

Газааһаа совхозой парторг орожо ерэбэ. Мэндэшэлэлдээд, аман дээрэ һониноо хөөрэлдэһэнэй һүүлдэ Дарижабта хандан:

— Документээ бэлдэгты, — гэбэ.

Дарижаб тэрээндэ хандаһыень ойлгоогүй ха.

— Юугээ байгаабши. Тэрэ дохмент гээшыень үгыш, — гэбэ үбгэндөө.

— Шинии духментэ эринэл даа, — гэхэдэнь, Дарижаб гайхажа:

— Тэрэ дохментэ гээшэшни юун гээшэб? — гэбэ.

— Түрэһэн гараһан тухайш, ажал тухайшни саарһан ааб даа, — гэбэ нүхэрынь.

Парторг Дарижабай Москва ошохо болоһон тухай дуулгаба.

Дарижаб үнэншэжэ ядан:

— Юу хэлэнэ гээшэб? Энэ дороо Москва ошохо болоош гэхэдээ? Хайшан гээд энэ бэеэрээ ошохо хүнбиб? — гэбэ.

— Теэд түргэн лэ бэлдэхэ болоо гүбши даа. Одоол ошонгүй яахабши, — гэбэ нүхэрынь.

Этээл тиихэдэ бэлэдхэл хэжэ, Москва ябаһан тухайгаа Дарижаб Ивановна мүнөө нигэжэ хөөрэнэ:

— Парторгмнай буряадаараа хубсалхаш гэбэ. Нэгэ эрмэгтэй гутал оёод, хадагалаад байдаг байгааб. Хүнэй «энээнээ хэзээ үмдэхэ хүмши» гэхэдэнь, «Москва ошоходоо үмдэхэб» гэжэ хүхигшэ һэм. Хүн зүгнэдэг юм гү, харин мүнөө тэрэ хэлэдэгтээ хүрэжэ, зүүнһээ гараһаар шэнэ эрмэгтэй гуталаа абажа үмдэбэб. Хадамда гарахадамни эхэ эсэгымни оёжо үгэһэн һамган сэмбэ дэгэл хара халюун малгай хоёр шахуу байгаа. Тэдэнээ үмдэбэб. Нэгэ суглаан дээрэ бэлэг абаһан платияа үмдэбэб. Дотор хубсаһан гэхэдэ тулюур һааб даа. Юумэн хомор һэмнай даа. Оймһогүй байгааб. Хэмни һэм шэнэ оймһо үгэбэ. Бээлэймни гадаргүй байгаад, нэгэ бүд гадартай шэнэ бээлэй хүнһөө оложо барибаб. Тиигээд лэ бэлэн болоод фермээ ошоходомни, нүхэдни «хаана ошохошни гээшэб?» гэлдэбэ. «Москва ошохомни», — гэжэ хэлэхэдэмни зариманиинь үнэншэбэгүй. Парторгмнай нүхэдтэмни удха ушарыень хөөрэжэ, тиигээд лэ тугалай бэлшээриһээ гараагүй, «а» үзэг мэдэхэгүй хүн Москва ошохо гэжэ гараа һэм. Тиихэдээ дүшэ гаратай ябааб.

Ажал хэрэг дээрээ аһан шадалаараа хүдэлһэн хүниие тиигэжэл манай засаг, гүрэн түрэ үргэдэг лэ даа. Хүдэлжэ ябахадаа, шадалаараал хүдэлөө аабзаш даа. Юрэдөө, энэ ажалайнгаа түлөө Москва ошохоб гэжэ ухаанайм оёорто хаанаһаа орохоб даа. Имэл һанагдаа, үзэгдөөгүй баяр намда тудаһан юм. Ажалай дүн гаргажа, Москва ошохо зониие шэлэлгэн, һунгалган болоходонь, минии дүн лэ һайн байһан юм бэзэ. Намһаа удаан саг соо мал дээрэ хүдэлжэ ябаһан зоншье олон байгаа.

Тиигээд лэ совхозойнгоо түб Гүндэ ерэбэ гээшэбди. Эндэ банида орожо, шэнэ дотор хубсаһа абабабди. Аймагайнгаа түб Нарһата ерэхэдэмнай, хэды һэлгэхэ дотор хубсаһа үгөөд лэ, Улаан-Үдэ ябуулаа һэн. Улаан-Үдэдэ табан хоногто байгаабди. Республикымнай бүхы аймагуудһаа ажалай 80 түрүүшүүл суглараа. Суглаан боложо, 40-өөд хүндэмнай бэлэг барюулаад, һөөргэнь ябуулһан юм. Эхэнэрнүүдтэ оёдолой машина, эрэшүүлдэ буу бэлэг үгөөгшэ һэн. Би үнөөхи тугалай бэлшээриһээ гараагүй хүн, тэрэ оёдолой машинада хүртөөд лэ, һөөргөө гэртээ бусаа һаа, дуратай һуугаа бэлэйб. Теэд Москва ошохо 40-өөд хүнэй тоодо оролсошоо һэм. Москва ошохо болоһон зондомнай бултандань торгон хубсаһа оёо һэн. Ужатай дэгэл даа, хантууза, эрмэгтэй гоё гуталнууд. Амаргүйгөөр лэ бэлдүүлжэ ошоо һэмди.

«Москвада 10 хоногто байхат» гэхэдэнь, «тиимэ удаан юу хэхэ зонбибди» гэжэ һанаа агша һэмди. 10 эхэнэр ошообди, тэдэнэймнай хоёрынь абажа ябаха зон һэн. Агаһаа гурбан эхэнэр, Баргажанһаа Шойнжурова гэжэ басаган. Сэлэнгэһээ Долгоржаб Эрдынеева, Хориһоо һэн гү, али Хэжэнгэһээ һэн гү Мосонхова гэжэ байжал ошоолди даа. Артистнар ошолдоо һэн Зуураа Эрхүү хүрэжэ үнжөөбди, хүндэлүүлжэ жаргаабди даа. Би гахайн мяха, колбаса эдидэггүй ябааб. Тиигээд үхэрэй мяхаар шүлэ гаргажа үгэгшэ һэн.

Москвада ябаһан газартаа угтуулжа, хүндэлүүлжэ, 10 хонохо зон аад, арбан найма хоноһоноошье мэдэнгүй хоноо бэлэйбди.

Тиихэдэ Сахьянова Мария Михайловна Москвада, комсомолдо хүдэлжэ байгаа. Бидэниие абаашажа хүндэлөө һэн.

Кремльдэ хэды ороообди. Түрүүн ороходоо патефон, 25 пластинкатайгаар, үшөө час бэлэг абаа һэм. Хүтэлбэрилэгшэдтэ, юһэн хүндэ торгон дэгэлнүүдые үмдэхүүлжэ, утаһан бүһэнүүдые бүһэлүүлэн, мүнгэн хутагануудые зүүлгээ һэмди.

Үшөө нэгэ дахин Кремльдэ ороходоо, гүрэн түрын эгээл дээдэ шан болохо ордендо хүртөө агша һэмди, — гэжэ Дарижаб Ивановна үргэлжэлүүлнэ.

— Та Ленинэй ордендо хүртөө һэн гүт? — гэжэ һонирхобоб.

— Үгы, «Хүндэлэлэй Тэмдэг».

Москвагай Советдэ уригдажа, баһа бэлэгтэ хүртөөбди.

Завод, фабрика бүхэндэ айлшалаабди даа, юумэ гээшые үзөө һэмди. Газетэдэ бэшээ, ном дээрэ гаргаа һэн.

Яруунаяа бусажа ябахадаа, хүнэй «дахаяа үмдэгты» гэхэдэнь, «халуунда халахаяа болиһон, хүйтэндэ хүрэхээ болиһон хүн гээшэб» гэжэ хүхеэ агша һэм.

Нарһата дээрэ ехэ угтамжа хэжэ, клубта суглаан болоо һэн. Клубаар дүүрэн зон сугларанхай, би президиумдэ һуулсанаб. «Хараһан үзэһэнөө, ябаһанаа хөөрэжэ үгэ» гэхэдэнь, энээнһээ урда үгэ хэлэжэ үзөөшьегүй һаа, хараһанаал хэлээ бэлэйб, — гэжэ Дарижаб Ивановна хөөрөөгөө дүүргэбэ.

«Хүн — ажалаараа» гэжэ үнэн. Һаалишан Дарижаб Ивановна Иванова һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө эды шэнээгээр үргэгдэбэ ха юм. Эхэ эсэгэнэрэй ажалай жэшээ дээрэ залуушуулые хүмүүжүүлгын бодото жэшээ гээшэ гү? « гэжэ би бодон, энэ хүгшэниие омогорхон хаража һуугаа һэм.

Мүнөө тэрэ 84 наһатай болоо. Басаганайнгаа ехэ хүбүүнэйдэ Улаан-Үдэдэ һууна. Энэ дүрбэн таһалгатай, халуун, хүйтэн уһатай, болбосон түхэлтэй гоё байра Совет засаг Дарижаб Ивановнада үгөө юм.

Имэ жаргалта хуби заяа хүн бүхэн гансал манай орон дотор эдлэнэ. Энээнэй гэршэ Дарижаб Ивановнагай хуби заяан болоно гээшэ.

Республикынгаа 50 жэлэй ойе угталсахань тэрээндэ бүришье гоё, һайхан гээшэ. Республикымнай бүхы туйлалтануудта тэрэнэйшье хубита бии ха юм.

Г. БАДМАЕВА,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй коммунис ажалай Центральна лаборатори. Тус лабораториин спектральна, химиин, механическа отделениинүүдтэ 47 хүн ажаллана. Эндэ түмэрэй анализ хэжэ гаргана. Инженер-химик Евгения Наукина, лаборантнууд Елизавета Нефедова, Людмила Гутрова гэгшэд коллектив соогоо мэдээжэ болоһоор үнинэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лаборант, коммунис ажалай ударник Людмила Васильевна Гутрова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ БАРИЛГАНУУД

КИРГИЗЭЙ ССР. «Түсэбтэ табан жэлэй эршэтэ барилга — Токтогульска ГЭС-ые проектнэ хүсэндэнь оруулая!» гэһэн уряа доро «Нарынгидроэнергостройн» коллектив мүнөө хүдэлжэ байнхай. Табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ барилга-хабсаралгын ажалай түсэбые Энергетигүүдэй үдэр — декабриин 22 болотор дүүргэхэ гэжэ шиидхэгдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хабсаралгын ажал ябажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Политинформатор, агитаторай анхаралда

АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

Манай Коммунис парти, Советскэ правительствын хүтэлбэри доро бүхы совет арад КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлэн, ажалдаа шэнэ амжалтануудые туйлажа байнхай. СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэлнүүдэй ёһоор, ороноймнай промышленность болон хүдөө ажахын түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлэй даабаринууд амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ. Совет ороной экономикын, соёл культурын, эрдэм наукын хүгжэлтэ ажалшадай аша туһада зорюулагдана ха юм. Арад зоной материальна хангалтые һайжаруулга — партиин гол зорилго мүн гэжэ КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэри соо заагданхай.

Юһэдэхи табан жэлэй туршада мүнөө үеын экономическа политика бэелүүлһэнэй ашаар совет арадай ажахы хүгжэлтынгөө үшөө үндэр шатада гараха байна. Тиигэжэ манай общество экономическа ба социальна дэбжэлтые туйлана.

Арадай ажахые хүгжөөхэ талаар совет арад юһэдэхи табан жэлдэ асари ехэ амжалтануудые туйлаха зорилготой. Эдэ амжалтануудһаа уламжалан, совет арадай ажабайдал жэлһээ жэлдэ улам һайжарна. Энээниие тодорхойлхын тула тоонуудые дурдаха баатай болонобди.

Манай республикын ажалшадай мүнгэн олзо доход, жэшээлхэдэ, һүүлэй хоёр жэл соо 15,1 процентээр нэмээ. Энэ хугасаа соо 575,5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглалгада оруулагдажа, 50 мянга гаран хүн шэнэ байра абаа. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэн, колхознигуудай ажалай түлөөһэн наймадахи табан жэлэй туршада нилээд дээшэлһэн байна.

1972 оной сентябриин 1-һээ эхилжэ, республикымнай 16 мянган багша, врач болон һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудай хүмүүжүүлэгшэдэй салин хүлһэн, дээдэ һургуулинуудай, тусхай дунда һургуулинуудай 24 мянган студентнэрэй стипенди дунда зэргээр 20—25 процентээр дээшэлээ. Сберкассада хүн зоной оруулдаг мүнгэн жэлһээ жэлдэ дээшэлнэ: 1965 ондо — 34,7 миллион, 1970 ондо — 86,5 миллион, 1973 оной январиин 1-дэ 111,3 миллион түхэриг болоһон байна.

Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай розничнэ эд бараанай эрьесэ 1972 ондо 600 шахуу миллион түхэригтэ хүрөө. Гэхэтэй хамта мяха, тоһон, консервэ, мебель, радиотовар, велосипед болон мотоциклнууд үнгэрэгшэ жэлтэй сасуулбал, арад зондо улам ехээр худалдагдаа.

Арадай гэгээрэл, соёл культура, эрдэм наука республика доторнай урагшатайгаар хүгжэнэ. Урдань үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан Буряад орондо хэдэ хэдэн институдууд, техникумүүд, соёлой ордон болон театрнууд бии болоо. Арадай ажахын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаараа манай республика Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлнэ. Манай республикада мүнөө 250 мянган хүн һуралсажа байнхай.

Олон тоото клуб, библиотекэ, музейнүүд ажалшадые хангана. Нүүдэл кино, библиотекэ ажахы бүхэндэ тооной бии болгогдонхой.

Хүн зоной элүүрые ха[...] гаалга тушаа хэлэбэл, 197[...] ондо больницануудай [...] 10 мянганда хүрэһэн, [...] мянган хүүгэд саад бо[...] яслинуудта ябажа байба.

Наймадахи зарла[...] СССР-эй Верховно Сове[...] табадахи сесси дээрэ Н. [...] Байбаковой тэмдэглэһэ[...] ёһоор, совет арадай ма[...] риальна ба соёл культу[...] талаар хангалтын хэмжэ[...] 1973 ондо улам дээшэ[...] байна. Энэ жэлдэ ороной [...] дэлмэришэд ба алба хааг[...] дай һара бүриин салин [...] һэн 2,7 процентээр, ко[...] нигуудай түлбэри 4,4 [...] центээр дээшэлхэ юм.

Совет ороной хүн бүх[...] олзо доход, үнгэрэгшэ [...] тэй сасуулбал, 4,5 проц[...] тээр ургахаар хараалагд[...] Арадай ажахын зарим [...] баринуудай хүдэлмэриш[...] алба хаагшадай салин [...] һэн дээшэлжэ үргэл[...] гээшэ.

Гэхэтэй хамта, 1973 [...] Алас-Дурна зүгэй, Сибир[...] Ураалай бүхы району[...] ажалшадай ажалай [...] һэнэй шэнэ гурим [...] тэрүүлэгдэхээр хара[...] дана. Тэрэшэлэн 70 [...] хэриг хүрэтэр салин аб[...] хүнүүдһээ алба налог [...] дахагүй, 90 түхэриг хүр[...] салин абадаг хүнүүдэй [...] налогой хэмжээн доошо[...] лагдаха юм.

1973 ондо ажалладаг[...] нэрнүүдтэ үбшэлһэн [...] дэйнгээ хойноһоо хаарү[...] ха сагынь һунаагдаха, [...] райлха үдэрэйнь урда [...] хи, мүн хойто тээхи а[...] тын үдэрнүүд стажһаа [...] дыдангүйгөөр сүм түлэг[...] болохо юм.

Арад зоной ажабай[...] хэмжээе улам һайжарүү[...] тула жэл бүри 9,7 мил[...] түхэриг орон доторнай [...] гашалагдаха.

Парти болон правите[...] вын, КПСС-эй XXIV с[...] дын табиһан зорилгону[...] бэелүүлхын тула бүхы [...] арад эршэ зоригто[...] ажаллана. Тэрэнэй а[...] арадай ажабайдал [...] дань улам һайжаруулха[...] олдоно бшуу.

Республикымнай ажа[...] байгша онойнгоо түсэб[...] болзорһоонь урид дү[...] социалис уялгануудые [...] хай юм. Буряадай АСС[...] 50 жэлэй ойдо зор[...] абаһан социалис уял[...] тэрэ тоодо оролсоно. [...] рын түсэбэй дүүргэлт[...] хай даб дээрэхи мэдэ[...] ойн баярай хүндэлэлдэ [...] рюулагдаһан уялгануу[...] жалтатайгаар дүүргэ[...] гэжэ найдаха бодол тү[...] нэ. Арадай ажахын түс[...] дые дүүргэхэ, үз[...] дүүргэхэ хэрэгтэ соц[...] мүрысөөн, коммунис [...] ажалда хандаха ушар [...] шанайхндаал адли, на[...] тай зэбсэг боложо үгэ[...]

Гаргаша багатайгаа[...] продукци, эрхим ша[...] продукци үйлэдбэрилхэ [...] уряа доро 1973 оной [...] сөөн үнгэржэ байна.

1973 он — респуб[...] мнай ажалшадта онсо [...] шанартай жэл гээшэ. [...] хүнүүд ойн баярай үд[...] дые үйлэдбэриин үндэр [...] лалтануудтайгаар ут[...] һайн һайхан заншалтай[...] һон юм. Республикын[...] жэлэй ойе Буряадай А[...] эй ажалшад ажалай а[...] тануудаар угтахань д[...] гүй.

С. ХАРИТОНО[...]
КПСС-эй обко[...]
Политическэ гэгээрэ[...]
байшангай консульта[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ — Улаан-Үдын аймагай «Мартын 8» колхозой токарь Анатолий Васильевич Галкин. Гартаа дүйтэй энэ хүмнай колхоз соогоо хүндэтэй, хэһэн ажалдаа наринаар, харюусалгатайгаар хандадаг гэжэ суурхадаг. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлэй хабарай тарилгые һайн шанартайгаар, саг болзор соонь дүүргэхэ хэрэгтэ коммунист Галкинай оруулһан хубита ехэ.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ЗАЛУУШУУЛ ТҮРҮҮЛНЭ

Үдын совхозой комсомолой эмхидэ хүбүүд, басагад яһала олон. Тэдэнэр хабарай тарилга үнгэргэхэ үедэ түрэл совхоздоо ехэ туһаламжа үзүүлһэн байна. Комсомолшууд Анатолий Очиров, Дамдин Доржиев, Валерий Дагбаев, Олег Жамсуев, Сандак Чимитцыренов болон бусад сеялкэдэ хүдэлхэдөө, үдэр бүриингөө даабари саг үргэлжэ дүүргэжэ, һайн шанартай тарилга хэнэ. Дуршэлтэй механизатор Очир Чимитовэй агрегадай сеялкэдэ хүдэлдэг Сергей Бадмаев ажалша бэрхэ байһанаа харуулаа.

Гадна эндэхи комсомолшууд отделениингээ элдэб һал баринуудта хүдэлхэдөө, бусад нүхэдтөө ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Жэшээнь, отделениин комсомолой эмхиин секретарь Галина Цырендоржиева гурбадахи жэлээ тугалшанаар хүдэлжэ байнхай. Галя Үдын дунда һургуули дүүргэһэнэй һүүлдэ түрэл нютагтаа хүдэлжэ захаланхай. Мүнөө даажа байһан 49 толгой тугалнуудаа эрхим һайнаар харууһална.

Улаан-Үдын медицинскэ училищи дүүргэһэн Софья Дандарова медпунктые һаяһанай даадаг болонхой. Тиигэбэшье ажалаа һайнаар эхилээ гэжэ тэмдэглэмээр. Хүдэлжэ захалһан түрүүшынгээ үдэрнүүдһээ хойшо айлнуудаар ябажа, ариг сэбэрыень шалгаһан, үбшэнтэниие бүридхэлдэ абаһан байна. Манай ябаһан үдэр механизаторнуудай байһан полевой стан, хонишодой отарануудаар ябажа бэеынь элүүрые шалгаһан байба. Мүн баһа комсомол басаган Люда Лодойбалова эндэхи отделенидэ ветфельдшерээр хүдэлнэ. Тиихэдээ ветеринарай эрдэмэй заабариин ёһоор, малай үбшэ һэргылхэ аргануудые фермэ, отарануудта саг соонь үнгэргэнэ.

Отделениин комсомолшууд оролдосотой һайн, эрхим жэшээтэ ажалаараа Буряадай АССР-эй ба аймагайнгаа тогтоһоор 50 жэлэй ойдо эрхим бэлэг бэлдэнэ.

Б. ЛАЙДАПОВ.
Хорин аймаг.

РСДРП-гэй II съездын 70 жэлэй ойдо

ШЭНЭ ТҮХЭЛЭЙ ПАРТИ

«1973 оной июлиин 30-да РСДРП-гэй II съездын нээгдэһээр 70 жэл гүйсэхэнь. Съездын бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанар юуб гэбэл, энэ съезд дээрэ революционно марксис организацинуудые нэгэдүүлхэ хэрэг дүүрэжэ, В. И. Ленинэй зохёоһон үзэл сурталай, политическэ, эмхидхэлэй гурим ёһонуудые үндэһэн болгон, Россин хүдэлмэришэн ангиин парти байгуулагдаа һэн. Шэнэ шэнжэтэй пролетарска парти, большевигүүдэй парти, агууехэ ленинскэ парти бии болоо һэн» гэжэ «РСДРП-гэй II съездын 70 жэлэй ой тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй тогтоол соо хэлэгдэнэ.

1903 онһоо хойшо манай партиин гаталан гараһан зам үнэхөөрөө гайхалтай, орёо байгаа. Багахан нюуса парти байһанаа дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэниие ударидаха, өөрынгөө зэргэдэ 15 миллион коммунистнуудые нэгэдхэһэн парти болоо. Хүдэлмэришэн ангиин парти — КПСС коммунизм байгуулжа байгаа бүхы совет арадай дайшалхы манлай боложо тодороо.

Агуу Ленинэй байгуулһан большевигүүдэй парти революционно эдэбхи үүсхэлдэ, хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай творческо эдэбхидэ түшэглэн, социализм, коммунизм байгуулха үргэн замые бүхы хүн түрэлтэндэ нээжэ үгөө.

В. И. Ленин К. Марксын, Ф. Энгельсын һургаалые үндэһэн болгон, Россин ба дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй дүн дүршэл хэрэглэн, империализмын үе сагта марксизмын һургаалые саашадань хүгжөөжэ, шэнэ шэнжэтэй пролетарска парти бии болгоһон байна. В. И. Ленин «Юу хэхэб?», «Алхам урагшаа, хоёр алхам гэдэргээ» болон бусадшье зохёолнууд соогоо революционно партиин теоретическэ, политическэ ба эмхидхэлэй ёһо гуримуудые зохёоһон байна бшуу.

1895 ондо В. И. Ленинэй байгуулһан «Хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй холбоон» гэһэн эмхи Россидахи пролетарска партиин революционно эхин үндэһэ табиһан байна. Россин хэдэ хэдэн промышленна түбүүдэй социал-демократическа организацинуудые энэ холбоон нэгэдхэжэ шадаһаа бэлэй.

Россин социал-демократическа хүдэлмэришэнэй партиин (РСДРП) тогтоогдоһониие соносхоһон нэгэдэхи съезд 1898 ондо болоо һэн. Зүгөөр энэ съезд дээрэ партиин программа ба устав батлагдажа шадагдаагүй. Ленин болон тэрэнэй соратнигууд сүлэлгэдэ байһан дээрэһээ I съездын хүдэлмэридэ хабаадажа шадаагүй

Революционно пролетарска партиие эмхидхэлэй талаар бэлэдхэхэ хэрэгтэ, оппортунис үзэл бодолтой «революционернүүдтэй» тэмсэхэ ябадалда Ленинэй эмхидхэн байгуулһан «Искра» газетэ туйлай ехэ үүргэ дүүргээ. Тус газетые тойрон, партиин нютагай комитедүүд, олон зуугаад дүлэтэ революционернүүд сугларһан байгаа.

Тэдэнэр шэнэ шэнжэтэй пролетарска парти байгуулха хэрэгтэ шиидхэхы нүлөө үзүүлээ. 70 жэлэй саада тээ, 1903 оной июль-август һаранудта болоһон РСДРП-гэй II съезд парти байгуулха хэрэгые хүсэндэнь хүргөө һэн.

II съезд дээрэ революционернүүдэй большевигүүд ба меньшевигүүд боложо хубаарһаниинь мэдээжэ. РСДРП-гэй бодото революционно хүсэнүүд большевигүүдые тойрон жагсаһан, харин оппортунис үзэл бодолтой хүнүүдынь меньшевигүүдэй тала тээшэ ороһон байна.

Ленинэй «Искра» газетын зохёон байгуулһан үндэһэ һуури дээрэ хүдэлмэришэдэй бодото революционно парти байгуулха гэһэн гол зорилго РСДРП-гэй хоёрдохи съезд урдаа табиһан байгаа.

РСДРП-гэй II съезд партиин марксистско-ленинскэ программа — хаанта засагые унагаахын түлөө тэмсэлэй, помещигүүд болон капиталистнуудай засагые буляан абаха, пролетарска диктатура тогтоохын түлөө программа баталан абаа. РСДРП-гэй II съезд большевигүүдэй илалтые батадхажа, уласхоорондын оппортунистнууд болон «экономистнуудта» үзэл бодолой сохилто хэһэн байна.

РСДРП-гэй II съездын программа соо пролетариадай диктатура тухай тодорхойгоор хэлэгдэһэн ушар түүхэтэ удха шанартай байгаа. «Пролетариадай диктатура тухай асуудал энэ программа соо тодорхойгоор, тон зүбөөр табигдаһан байгаа», — гэжэ В. И. Ленин һүүлээрнь заагаа бэлэй.

Пролетарска диктатура тухай асуудал марксистско-ленинскэ теори болон политикада гол шухала һуури эзэлдэг. Советскэ Союзай түүхэтэ дүй дүршэл пролетариадай диктатура тухай һургаалай тон зүб байһые гэршэлнэ.

Буржуазна гүрэнүүдэй үзэл сурталшад, янза бүриин ревизионистнууд олон жэлэй туршада пролетариадай диктатура тухай марксистско-ленинскэ һургаалые хазагайруулха гэжэ аһан шадалаараа оролдодог.

Зүгөөр пролетариадай диктатура хүдэлмэришэн ангиин революционно тэмсэлэй зэбсэг, капитализмһаа социализмда дамжан орохо шухала шата гээшэ.

РСДРП-гэй нэгэдэхи программа соо газар тухай асуудал ехэ хуби эзэлнэ. Энэнь тон ехэ удха шанартай байгаа. Юуб гэхэдэ, пролетариат олон миллион таряашадтай холбоотой болоһон байна бшуу. Энэ программа баталагдан абтажа, революциин үедэ пролетариадай дүүргэхэ хүтэлбэрилхы үүргэ, хүдэлмэришэн анги ба таряашадай холбоон баталагдаһан, мэдэрэгдэһэн байна.

Национальна асуудал зүбшэн хэлсэхэдээ, хоёрдохи съезд дээрэ ехэ арсалдаан болоһон байгаа. Национальна асуудал зүбөөр шиидхэлгэ манай партида тон ехэ удха шанартай байһан юм. Ушар тиимэһээ РСДРП-гэй программа соо национальна асуудал шухала һуури эзэлбэ. Үндэһэ яһанай илгаагүйгөөр бүхы гражданинуудта адли тэгшэ эрхэ олгохо, бүхы үндэһэ яһатанай хүдэлмэришэдые ангиин тэмсэлэй удха шэглэлээрнь нэгэ организацинуудта (парти, профсоюз гэхэ мэтэ) нэгэдүүлхэ гэһэн эрилтэ табигдаһан байна.

В. И. Ленин партиин национальна программын теоретическэ үндэһэ һууринуудые зохёон байгуулхадаа, нацинуудай бэеэ даанхай байха тухай асуудалда онсо анхарал хандуулаа бэлэй. Бүхы совет ороной ажалшадта энэ программа соо заагдаһан ленинскэ һургаалай үндэһэ һууринууд партиин саашадань бэелүүлхэ хараа бодол мүн боложо тодорһон байна.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ой ленинскэ национальна политикын хүгжэлмандаһые бүхы хүн түрэлтэнэй урда харуулаа.

РСДРП-гэй II съезд дээрэ партиин программын ленинскэ проект абтаа һэн Энэ хада үнэхөөрөө марксистска программа боложо, марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшадай һургаалые улам баяжуулаа.

Революционно тэмсэлдэ хүдэлмэришэн анги хүтэлбэрилхы үүргэ дүүргэхэ ёһотой гэжэ 70 жэлэй саада тээ баталагдаһан II съездын программа заагаа. Энэнь түүхэтэ удха шанартай. Юундэб гэхэдэ, хүдэлмэришэн ангиин ударидалга доро Агууехэ Октябриин социалис революци илалта туйлаһан байна бшуу.

Партиин программа марксизмые творческо ёһоор хүгжөөхэ зуураа ородой болон уласхоорондын оппортунис үзэл бодолдо эсэргүүгээр шэглүүлэгдэһэн байна.

Тодорхойлон хэлэбэл, РСДРП-гэй баталан абаһан программа — революционно марксизмын гайхамшаг документ мүн гээшэ. Тус программа партиин революционно стратеги ба тактикын теоретическэ үндэһэн боложо үгөө.

Партиин II съездын программын туг доро манай ороной хүдэлмэришэн анги хаанта засагые унагаажа, засагаа гартаа абаа һэн. Октябриин революциин болоһоной һүүлээр нэгэдэхи программын гол эрилтэнүүд дүүргэгдэжэ, 1919 ондо болоһон РКП(б)-гэй VIII съезд социализм байгуулха хоёрдохи программа баталан абаа һэн.

Парти тухай ленинскэ һургаал революционно марксизмда туйлай ехэ удха [...] нартай байһан тула эл[...] янзын ревизионистнүү[...] зүгһөө добтолгодо орожо б[...] даг. Гэхэтэй хамта парти [...] хай ленинскэ һургаал бү[...] дэ ниитын интернационал[...] шэнжэ шанартай доку[...] гээшэ.

Бүхы дэлхэй дээрэ ком[...] нистнуудай зэргэ улам ү[...] дэнэ. Хэрбээ 1917 оной [...] тябрь һарада 400 мян[...] коммунист тоологдодог [...] гаа һаа, мүнөө дэлхэйн [...] коммунис партиин зэргэдэ [...] миллион хүн жагсанхай.

Коммунис парти хүдэ[...] ришэн анги ба бүхы ажа[...] дай дайшалхы революци[...] но манлай болонхой. [...] марксизм-ленинизмын, [...] летарска интернационал[...] мын тугые үндэр дээрэ [...] гэжэ ябана.

РСДРП-гэй II съезд [...] Ленинэй, тэрэнэй тала[...] ригшадай туйлаһан ил[...] бүхэдэлхэйн түүхэтэ [...] шанартай гээшэ. Баг[...] бүлэг пролетарска рево[...] ционернүүдһээ бүридэ[...] парти мүнөө манай [...] дэлхэйн сүлөөрэлгын [...] лөөнэй хүтэлбэрилхы о[...] болонхой. Тэрэшэлэн КП[...] бүхы совет арадай, хүгж[...] социалис обществын хүт[...] рилхы хүсэн болонхой.

А. ТЫХЕШКИН,
КПСС-эй обкомо[...]
лекторнүүдэй бүлэг[...]
хүтэлбэрилэгш[...]

Июниин 17-до—нютагай Соведүүдэй һунгалта

КАНДИДАДУУД ҺУНГАГШАДТАЯА УУЛЗАБА

...хан Баргажанай соёлой ...ангай, зал соо аймагай ...эй ажалшад, хүдэлмэри... алба хаагшад ба интэл...енциин түлөөлэгшэнэр ...роо сугларжа, нютагай ...үүдэй депутадта дэб...гдэһэн кандидадуудтай ...лгын баярай суглаа ...гэһэн байна.

...магай Соведэй ба Бар...най поселково Соведэй ...тадта кандидадаар дэб...гдэһэн 17 эрхим хүн ...анай президиумдэ нэ...дуугаар һунгагдаа. По...ково Соведэй гүйсэдкомой ...үлэгшэ нүхэр Н. И. Гась... баярай суглаа нээжэ, ...ын үгэ хэлээ.

...ихоз хоорондын барилгын организациин секретарь нүхэр И. И. Буторов:

— Манай коллективэй гэшүүд суглаан дээрээ аймагай Соведэй депутадта кандидадуудаар партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Лев Будаевич Раднаев, түмэршэ дархан, коммунис ажалай ударник Ефим Иванович Колмаков, посёлково Соведэй депутадта кандидадаар ВЛКСМ-эй райкомой секретарь Анна Гавриловна Титова гэгшэдые нэгэн дуугаар дэбжүүлээ, — гээд тэрэ хэлэбэ.

Һүүлээрнь эдэ нүхэдэй намтар, ажал ябуулга тухай хөөрөөд, һунгагшадые нэгэн һ а н а л т а й г а а р дуугаа үгэхыень урялаа.

Электросетьнүүдэй инженер И. Д. Белоусов өөһэдынгөө коллективэй дэбжүүлһэн аймагай Соведэй депутадта кандидат түрүү электрик В. И. Поздняков, поселково Соведэй депутадта кандидадууд токарь Е. И. Герасимов, инженер М. Е. Любовникова гэгшэд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөөд, һунгагшадай захяануудые хэлээ.

Мүн үгэ хэлэһэн хүдөө ажахын управлениин партийна организациин секретарь А. В. Даненберг, дунда һургуулиин багша Моронова, финансист Г. Л. Козулин, медицинын хүдэлмэрилэгшэ И. И. Агафонова гэгшэд депутадта кандидадууд тухай, һунгалтын үдэрые ямар амжалтануудаар угтажа байһан тухай, дутуу дундануудые усадхаха талаар өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые мэдүүлээ.

Үгэ хэлэһэн эдэ нүхэд һунгагшадай захил дамжуулхадаа аймагай түб болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха талаар ажал ябуулха, шэнэ больница барюулха, үйлсэнүүдые асфальтаар хушаха ба гэрэлтүүлхэ, хүүргэнүүдые шаһабарилха, эдеэ хоолой зүйлөөр хангалга һайжаруулха талаар ажал ябуулхые кандидадуудта захиһан байна.

Аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Лев Будаевич Раднаев үгэ хэлэхэдээ һунгагшадай этигэл найдабариень харюулхын түлөө оролдохо байһанаа мэдүүлээд, һүүлдэнь аймагай бүхы ажалшадай табан жэлэй гурбадахи жэлдэ хэжэ байһан ажалай зарим дүнгүүд тухай, республикын ба аймагай 50 жэлые амжалтатайгаар угтахын түлөө ябуулагдажа байгаа хүдэлмэринүүд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Мүн бии байһан дутуу дунданууд дээрэ тогтобо.

Аймагай Соведэй депутадта кандидат, аймгүйсэдкомой гэгээрэлэй таһагые даагша А. Х. Филиппов, поселково Соведэй депутадта кандидат, гүрэнэй үрэһэнэй лабораториие даагша А. А. Воронина гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, һунгагшадтаа баяр хүргөөд, өөһэдынгөө зүгһөө һунгагшадай найдал ба захил дүүргэхэбди гэжэ мэдүүлээ.

Н. ГАЛДАНОВ.

Ажалай түрүүшүүл—арадай кандидадууд

НҮХЭДЫНЬ ДЭБЖҮҮЛЭЭЛ

Республикын Статистическэ управлениин коллектив июниин 17-до үнгэргэгдэхэ һунгалтада өөрынгөө түрүү хүдэлмэрилэгшэ Тамара Николаевна Хамагановае Железнодорожно районно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ һэн. Энэ нүхэр тухай нэгэ хэды үгөөр бэшэхэ дуран хүрэнэ.

Нүхэр Т. Н. Хамаганова Статистическэ управлениин капитальна барилгын таһагай начальнигаар ажалладаг. Тус таһагай тоо бүридхэлгын хүдэлмэри нилээд ехэ юм.

Тамара Николаевна 1959 ондо Эрхүүгэй финансово-экономическа институт дүүргэһэн бэлэй. Тэрэ гэһээр 14 жэлэй туршада манай республикын Статистическэ управленидэ ахалагша экономистаар, мүнөө капитальна барилгын таһагай начальнигаар ажаллана. Нарин нягтаар, ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг тула тоо бүридхэлөө, тоосоогоо саг дарыдань табидаг, тэрэшэлэн нинтын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр оролсодог нүхэр.

Үшөө институтда һуража байхадаа, Т. Н. Хамаганова «Шэнэ ба залуур газар элдүүрилгын түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаһан байна. Мүн 1970 ондо Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн баярай медаляар шагнагдаһан юм.

1972 ондо нүхэр Хамагановада «Буряадай АССР-эй габьяата экономист» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон байна. Тиихэдэ Т. Н. Хамаганова ажалдаа олоһон дүй дүршэлөө залуу экономистнуудта хододоо дамжуулан, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг заншалтай.

Коммунистка Хамаганова—партийна организациин бюрогой гэшүүн. Тиихэдэ экономическа семинар хүтэлбэрилдэг. Районно Соведэй депутадта кандидат Тамара Николаевна Хамаганова хүдэлмэридөө бэрхэ, эдэбхи үүсхэлтэй экономическа бэрхэ мэргэжэлтэдэй нэгэн болоно.

Тиимэһээ Статистическэ управлениин коллектив энэ нүхэртөө этигэл найдабари үзүүлжэ, Железнодорожно 87-дохи округһоо районно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол батала абаа һэн.

Нүхэр Хамаганова энэ найдалые һайнаар дүүргэхэ, ажалдаа үшөө ехэ амжалтануудые туйлаха, ажалшадай захяануудые дүүргэхын түлөө оролдохо байһандань найдажа байһанаа депутадта кандидадтай уулзалга дээрэ үгэ хэлэгшэд мэдүүлбэ.

Ж. БАДАЛАЕВ.

Буряадай АССР-эй 50 ЖЭЛ

БУРЯАД НҮХЭДЭЙНГӨӨ ДУНДА...

БУРЯАД ОРОН! Шам тухай би үнинэй дуулаһан, шинии хүбүүдтэй танилсаһаншье байгаа хүм. Буряад арадай соёл культура, гэгээрэл, болбосорол намайе бага бэшээр һонирхуулдаг байһан. Агуу Октябриин революциин урда тээ минии казах арадтал адли баһал нүүдэл байдалтай байһан буряадууд мүнөө айхабтар ехээр хүгжэһэн соёл культуратай, экономикотой, промышленностьтай республикада ажаһууна, ажаллана, тэмсэнэ.

Байгал далай... Байгаалиин гайхал — суута энэ далай тухай үнинэй дуулаашье һаа, хаража үзөөгүй байгааб. «Оло дахин дууланхаар, нэгэ дахин хараһан дээрэ» гэһэн арадай үгэ эндэ ехэ зүб таарана.

Зай, тиигээд битнай «Енисейдэ болоһон уулзалгануудай» һүүлээр Буряад орондо ерэбэлби даа.

Буряад уран зохёолшодтой, тэдэнэй олонтойнь үнинэй танил, номуудыень һайса уншаһаншье һаа, тэдэ нүхэдтэеэ уулзаха ехэ хүсэлэнтэй байгааб. Поэдүүд Цэдэн Галсанов, Дамба Жалсараев, Николай Дамдинов, Дондок Улзытуев, Цырен-Базар Бадмаев, Цырен-Дулма Дондокова болон бусадай шүлэг, поэмэнүүдые, Даши-Рабдан Батожабайн, Африкан Бальбуровай, Цырен Галановай, Владимир Мытыповэй болон бусадай роман, туужануудые манай Казахстанай уншагшад һайн мэдэхэ.

Улаан-Үдэдэ бууахадамни, намарай гоё һайхан үдэр байгаа. «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй редакцида орогдоо.

Тэндэ байтарни, телефон хангирба. Трубка үргэхэдэнь, намайе бэдэрһэн хүн хэбэртэй болошобо.

— Николай Дамдинов амаршалжа байна. Амаралтаһаа мэнэ һая буугаад лэ, шинии ерэһэн тухай мэдэбэб. Энэ бэеэрээ ерыш, — гэжэ намайе тэрэ уриба.

Буряадай мэдээжэ поэт Николай Гармаевич Дамдиновтай уулзахаяа ошожо ябахадаа, үшөө 1970 ондо ород хэлэн дээрэ толилогдоһон «Шэнэ газар» гэжэ поэмын мүрнүүдые ухаандаа оруулнаб:

Шэнээр наһаяа эхилжэ
байнал эндэ
Шэдитэ шүүһээр
дэлэнтэшэһэн газар.
Хурдан үгэ соо
ойлгомторгүйгөөр
бидэндэ
Хуушанай гэгдэһэн —
залуу, шэнэ газар.
Шамдаа, магад,
урданайшье һаа урданай.
Наһаяа эхилэн, хожом
түрэхэ үринэртөө
Шэниисыень
шэмэжэ үдэхэ тэдэнэртээ
Шэнэхэн хибэсээ
дэбдихэл энэ газарнай.
Хожомой нэгэндэ баһал
нараяа мандуулһан
Хонгор зунай үглөө
баһал гайхалтай.
Тархи дээрээ улаан
түймэр табюулһан
Тахяа шэнгеэр
донгодожо байхал даа...

Николай Дамдинов болон хэдэн уран зохёолшодтой үни удаан хөөрэлдөө һэмди. Үгы, мартаад байнаб, минии ерэхэдэ, Николай Гармаевич манай казах арадай торгон халаад, оройбшо үмдэжэрхинхэй, ехэ хүхюунээр намайе угтаа бэлэй. Эгээл тиихэдэнь Абай Кунанбаевай түрэһөөр 125 жэлэй ойе 1971 ондо угтаһанаа һанаа һэм. Тэрэ һайндэртэ Буряадай поэдүүд Дамба Жалсараев, Николай Дамдинов хоёр ошоһон юм.

Би уран зохёолшод Цырен Галанов, Владимир Петонов хоёртой танилсабаб. Цырен Галанов республикын телевидени, радио-дамжуулгын комитедтэ хүдэлдэг байгаа. Нилээд олон туужа бэшэһэн. Зүжэгүүдынь Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театртa табигдаһан. Тиихэдэнь поэт Владимир Петонов түмэр харгы бариг шад тухай роман шүлэгөөр бэшэжэ байһан тухайгаа хөөрэбэ. Поэт Николай Дамдиновай шүлэгүүдые уншагшад һайн мэдэнэ ёһотой. 1971—1972 онуудта Москва хотын хэблэлээр «Дүрбэн тэнгэри», «Шэнэ газар» гэһэн номуудынь хэблэгдэн гаргагдаа.

Үглөөдэрынь эдэ нүхэдэйнгөө уряалаар Сэлэнгын аймаг ошообди. Энэ аймаг республикын эгээл томо нютагуудай нэгэн юм байна. Тэндэ ошоод ябахадаа, 19-дэхи зуун жэлдэ Буряад орондо сүлэгдэһэн декабристнууд Михаил Кюхельбеккер, Константин Торсон, аха дүүнэр Михаил болон Николай Бестужевтан тухай бодолгото болоноб. Аха дүүнэр Бестужевтан Селенгинск тосхондо сүлэлгэдэ удаан байһан. Селенгинск гээшэмнай үшөө 1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай түүхэтэй холбоотой ха юм. Сэлэнгын полкын нэрэ буурал Кремлиин Георгиевско залай ханада һиилэгдэн бэшэгдэнхэй юм.

Сэлэнгэ нютаг хүрэжэ ерэбэбди. КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Вандан Бадмаевич Базаров бидэнтэй уулзаха зуураа аймагайнгаа ажахынуудай экономико тухай тобшохоноор хөөрөөд үгэбэ.

Тэндэһээ гараад, бидэнэр аймагай түрүү хонишодой зүблөөндэ ошобобди. Зүб даа. Хонишод, малшад хаанашье хүндэтэй зон. Зүблөөнэй үедэ нилээд олон хонишодтой, һонин хүнүүдтэй танилсаабди.

...Хүхюу хүгжэм зэдэлнэ. Аймагай хүтэлбэрилэгшэд, хонин ажалай түрүүшүүл суглараанхай. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд социалис мүрысөөндэ туйлаһан амжалтанууд тухайгаа элидхэнэ. 100 эхэ хонин бүриһөө 100 гаран хурьга абадаг, ажалша бэрхэ хонишод энэ аймагта ехэ олон байна.

Зүблөөнэй дүүрэхэлээр, хатар, дуунай «Байгал» ансамблиин артистнууд концерт табижа, бидэниие һонирхуулба. Концертын һүүлээр һур харбалга, бүхэ барилдаан боложо, намайе гайхуулаа, һонирхуулаа.

Тоёон хадын хормойдо оршоһон хонишодто айлшалжа ошообди. Айл бүхэндэ ороходо, мүнөөнэй ёһотой байдал харагдана. Гэр бүхэн соо телевизор, радиоприемник, холодильник табяатай. Хонишод хүхюунүүд. Ажал хэрэгэйнгээ урагшатай ябажа байхада, хүхюутэй байнгүй яахаб даа! Эндэ һуужа хөөрэлдэхэдөө, Казахстан оронойнгоо хонишод тухай бодолгото болоноб. «Сагаан алтан» — торгон ноохо элбэг ехээр абахын хойноһоо тэмсэл хаа хаанагүй үргэнөөр ябажа байдаг юм байна.

Тэрэ үдэшэндөө Улаан-Үдэдөө бусаа һаабзабди. Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Дамба Зодбич Жалсараев бидэниие хүлеэшэнхэй байба. Тэрэ энеэбхилэн, бидэндэ хөөрэнэ:

— Ехэл сүлөөгүй байбаб. Капиталис долоон ороной журналистнууд манай республикада айлшалжа ерэнхэй. Тиихэдэ чех уран зохёолшо, манай үнинэй нүхэр Ян Козак баһал ерэнхэй.

Ябаха дээрээ Дамба Зодбич Жалсараев иигэжэ захиба:

— Талаар ошонгүй байгаарайш. Республикын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзажа болохобди.

Үглөөдэрынь Дамба Зодбич хонходобо:

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Николай Буинович Пивоваров бидэниие ерэхэ гэжэ байна.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын кабинедэй үүдэ татабабди. Николай Буинович бидэниие хүхюунээр угтаба:

— Телевиденеэр танай үгэ хэлэхые, шүлэг уншахые харaa һэм. Та манайда уйдажа, гансаардажа байнагүй аабзат?

— Танай республикада энэ жэлдэ һайн ургаса абтаа. Энээндэнь бидэшье баяртайбди, — гэжэ Николай Буинович хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. — Мүнөө бидэнэр һайндэртөө, СССР-эй Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойнуудта бэлдэжэ, ехэл сүлөөгүй байнабди.

Нүхэр Пивоваров республика тухайгаа тобшохоноор хөөрэжэ үгэбэ. Агуу Октябриин хубисхалай урда тээ өөрын промышленностьгүй байһан шахуу Буряад орониие мүнөө танихань бэрхэтэй. Эндэ самолёдууд, электродвигательнүүд, орёо оньһон приборнууд, үргэлгын кранууд болон бусад түхеэрэлгэнүүд бүтээгдэнэ. Мяханай комбинадай һураг суу холоор таранхай. Нарин сэмбын фабрикын басагадай нэхэһэн бүдүүдые Баруун Европын хүн зон гайхана. Буряадай ажалшадай бүтээһэн 40 гаран зүйлэй продукци хариин гүрэнүүдтэ худалдагдана. Мүнөө эндэ зайн галаар хангагдаагүй нэгэшье тосхон, һуурин үгы юм. Республикын таряашад, малшад таряа, һү, мяха, нooһo Эхэ орондоо элбэг дэлбэгээр тушаахын түлөө тэмсэнэ.

Соёл болбосоролой талаар Буряадай АССР айхабтар ехээр хүгжэнхэй. Мүнөө Улаан-Үдэдэ дээдэ дүрбэн һургуули, дүрбэн театр, СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал бии.

Үглөөдэрынь Буряадай суута далай Байгалые ошожо харабабди. Зүб даа. Иимэ гайхамшаг далайн эрьедэ ажаһууһан хүн бүхэн поэт гү, али уран зураашa болохоор аргатай хаш гэжэ юундэшьеб һанаа һэм. Буряад уран зохёолшодой номууд тухай бодолгото болоноб. Бэлиттэй залуушуул мүнөө урган гараа. Роман, поэмэ, туужанууд ямар олоор бэшэгдээ гээшэб! Жамсо Тумуновай «Нойрһоо һэриһэн тала» гэһэн романһаа эхилээд, Исай Калашниковай «Шэнэ сагай шэнжэ» гэжэ роман хүрэтэр ямар ехэ хүгжэлтэ болооб!

Улаан-Үдэдэ һонин уулзалганууд болоо.

Хэлэ, бэшэгэй кандидат, Буряадай аман зохёол, этнографи шэнжэлэгшэ Сергей Петрович Балдаевтай уулзалга ехэ һонирхолтой байба. Энэ хүмнай жараад жэлэй туршада түрэл арадайнгаа түүхэ, аман зохёол шэнжэлжэ байна. 1961 ондо С. П. Балдаевай шэлэгдэмэл зохёолнууд хэблэгдэн гараа һэн.

— Толилогдоогүй хүдэлмэри намда үшөө ехэ. Наһатай болоошье һаа, үшөө хүдэлхэб гэжэ найданаб — гээд Сергей Петровичой хэлэхэдэ, баясамаар һэн.

...Байгал далайн эрьедэ зогсоноб. Хүхэ сэнхир долгиёо эбхэһэн энэ гайхамшаг далайн эрьедэ зогсоходо, олон бодол толгойдо түрэнэ. Хани барисаан гээшэ юунһээшье үнэтэй. Мүнөө би буряад нүхэдэйнгөө дунда ябажа, олон юумэ харабаб, Совет засагай жэлнүүдтэ хүгжэһэн республикатай танилсабаб.

Уулзатараа баяртай, буряад нүхэдни!

Нутфулла ШАКЕНОВ,
казах поэт.
Улаан-Үдэ—Алма-Ата.

УРДА ВЬЕТНАМ. Зүдэрэл зоболондо ороһон Куангчи нютагта байдал һайжаржа эхилбэ. Таряашад провинциин сүлөөлэгдэһэн районуудай полидо үдэр бүри гаража хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: таряашад ургасынгаа бог үбһые түүжэ байна.

ВИА—ТАСС-ай фото.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН САанаһаа

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Америкын Холбоото Штадуудта ошохоёо байһан ушарта американ олониитэ анхаралаа ехээр хандуулна. Энэнь эб найрамдал, аюулгүй байдал саашадань бэхижүүлхэ, арадуудай хоорондын харилсаа холбоо үргэдхэхэ байха гэжэ нэгэ һаналтайгаар тэдэ тэмдэглэнэ.

«Хүйтэн дай» усадхахын түлөө, совет-американ харилсаа һайжаруулхын түлөө хододоо тэмсэдэг США-гай Коммунис парти американ арадта зорюулһан хандалга соогоо энэ ушарые ехэтэ һайшаана.

«Манай орондо айлшалан морилыт, Леонид Брежнев! —гээд хандалга доторнь хэлэгдэнэ. — Американ арад СССР-тэй хани барисаатай, харилсаа холбоотой ажаһуухые хүсэнэ. Танай ерэлгэ хоёр ороной хоорондохи харилсаае һайжаруулха хүгжэлтэ дэбжэлтын, эб найрамдалай ба дэлхэйн бүхы оронуудай арадуудай ажана байдалай аша туһадань харюулхаар замдань түүхэтэ шата болохо байха.

Хүндэтэ совет айлшанай США-да ерэхээ байһыень ороной худалдаа наймаанай, албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд ехэтэ һонирхон хүлеэнэ.

«Л. И. Брежневэй хани ёһоной уулзалга хэхээ ерэлгэ Холбоото Штадуудта, Советскэ Союзда ехэ туһа хүргэхэ», — гэжэ Чикагын «Ай-Си Индастр» гэжэ промышленна ехэ компаниин президент Уильям Джонсон хэлэбэ.

«Хүйтэн дайн» хүсэд усадхагдаа гэжэ хэлэхын аргагүй. Түүхын хүгжэлтэдэ тойбо татахые оролдодог этэгээдүүд Холбоото Штадуудта бии байһаар. Тэдэнэр совет-американ харилсаа һайжаруулха хэрэгтэ али болохоор тойбо татана.

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэжэ, президент Р. Никсонтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүд нёдондо жэлэй май соо Москвада эхилһэн совет-американ хүтэлбэрилэгшэдэй аша үрэтэй хөөрэлдөөнүүдэй үргэлжэлэл боложо, хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаа улам һайжаруулха байха гээд американ хэблэлэй органууд тэмдэглэнэ.

Э. БАСКАКОВ.
(ТАСС).

ЖЕНЕВЭ

Совет-американ хөөрэлдөөнүүд

ТАСС

...Совет-американ зүбшэлэлэй хэхэ саг үргэлжын комиссиин ээлжээтэ заседани США-һаа ООН-ой таһагай ...эргэдэ саг үргэлжэ байдаг ...түлөөлэлгэтэ эмхиин байшан ...соо болобо.

1972 оной майн 26-да ...ССР-эй ба США-гай хоо...ондо баталагдаһан, ракетэ...эээ хамгаалха түхеэрэлгэ...үүдые хизаарлаха тухай до...оворой, стратегическэ доб...олхы зэбсэг хэрэгсэл хи...заарлаха зарим хэмжээнүүд ...ухай саг зуурын хэлсээс ...элүүлгэдэ нүлөөлхэ гээшэ ...зүбшэлэлгэ хэхэ гээшэ саг ...үргэлжын комиссиин гол зо...илго болоно. 1971 оной сен...ябриин 30-да хоёр ороной ...хоорондо баталагдаһан, ядер...н дайнай һүжэрэлгын аюул ...га болгохо хэмжээнүүд ту...ай хэлсээнэй асуудалнууд ...заседани дээрэ зүбшэлэгдэхэ ...айна.

ХЕЛЬСИНКИ

КПФ-гэй ЦК-гай пленумэй шиидхэбэри

ТАСС

Финляндиин Компартиин ЦК-гай пленум июниин 2—4-...д болобо. Уласхоорондын ...айдал тухай тогтоол пленум ...дээрэ баталагдаа.

Советскэ Союзай, бусад ...социалис оронуудай гадаа...дын политикын залан сэх...элүүлэгдэһэнэй ашаар ...Европо түбидэхи байдал улам һайжаржа байна гээд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй ФРГ-дэ ерээд бусалгын дүнгүүдые КПФ-гэй ЦК һайшаана.

Аюулгүй байдалай, харилсаа холбооной асуудалнуудаар нинтэ Европын зүблөөнэй түрүүшын шатые байгша оной июниин һүүлдэ-июлиин эхиндэ зарлаха гэжэ үгээ ойлголсоһон ушар тогтоол дотор һайшаагдана.

Индохитадтахи дайе зогсоолго вьетнам арадай, империализмда эсэргүү тэмсэлэй бүхы фронтын түүхэтэ илалта болоно гээд тогтоол соо хэлэгдэнэ. Дай болюулха тухай хэлсээе наринаар бэелүүлхын түлөө һаналаа нэгэдэлгын хэрэг үргэнөөр ябуулжа, илалтаяа батадхаха.

Уласхоорондын аюулгүй байдалай, зэбсэгүүдые хуряахын түлөө, национальна бэеэ дааһан байдалай, харилсаа холбооной, эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс ехэ удха шанартай гээд тогтоол тэмдэглэнэ.

БОНН

ИЗРАИЛЬДА ЕРЭБЭ.

ТАСС

ФРГ-гэй федеральна ...нцлер Вилли Брандт ал...анай хэрэгээр июниин 7-до ...ль-Авивта ерэбэ.

ХЕЛЬСИНКИ

Үгээ ойлголсоо

ТАСС

Нинтэ-Европын зүблөө...й түрүүшын шатые ию...иин 3-да Хельсинкидэ ...илхэ гэжэ аюулгүй байда...й ба харилсаа холбооной ...суудалнуудаар нинтэ-евро...ын зүблөөндэ бэлэдхэл хэ...н олон талын зүбшэлэлгын ...хөөрэлдөөнүүдэй үедэ үгээ ...йлголсобод.

ЛОНДОН

Буһалгаан үргэдэнэ

ТАСС

Англиин «Бритиш лейланд ...отор корпорейшн» гэжэ ...мпаниин Бирмингем ба ...кфорддохи зарим автоза...удуудай конвейернууд зог...согдоо. Эндэ 16 мянган хү...дэлмэришэн ажалладаг юм. ...Буһалгаалагшад салин хүл...сэнь дээшэлүүлхэ, ажалла...н арга боломжыень һайжа...руулха эрилтэ табина.

...Ковентридэхи «Крайслер» ...гэ автомобильна фирмын заводой 4.500 хүдэлмэришэн буһалгаа соносхоо. Захиргаанай хашалта харшалалтые тэдэ буруушааһан байна.

Суднануудһаа ашаа буулгалгада хэрэглэгдэдэг ашаанай автомобильнуудай жолоошодой буһалгаа хэһэнһээ уламжалан, Лондон шадархи Тилбериин догуудтахи зургаан судна дээрэ ажал зогсоогдоо.

ЖЕНЕВЭ

МОТ-ой СЕССИ

ТАСС

Ажалай уласхоорондын эмхиин (МОТ) генеральна конференции 58-дахи сесси июниин 6-да Нацинуудай ордон соо нээгдэбэ. МОТ-ой гэшүүн 120 гаран ороной, тэрэнэй дунда СССР-эй Украиныи ССР-эй, Белоруссиин ССР-эй, Болгариин, Венгриин, Кубын, Монголой, Польшын, Румыниин, Чехословакиин делегацинууд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана. ООН-ой тусхай шэглэлтэй эмхи зургаануудай, уласхоорондын ба правительстванууд хоорондын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд конференцидэ хабаадалсана.

Мүнөө үеын социально экономическа асуудалнуудые шиидхэлгэдэ МОТ-ой үүргэ тухай Ажалай уласхоорондын бюрогой генеральна директорэй хэһэн элидхэлые конференци зүбшэн хэлсээд, уласхоорондын конвенцинүүдые, зууршалгануудые бэелүүлхэ талаар МОТ-ой гэшүүн оронуудай абаһан хэмжээнүүдые хаража үзэхэ байна.

ДЕЛИ

Экономическа дэбжэлтын замаар

ТАСС

1973-74 финансын жэлэй бюджедые Гималай шадархи Бутан гэжэ багахан княжествын гүрэнэй конгресс — Тсонгду нэгэ һаналтайгаар һайшаагаа. Индиин хэблэлэй бэшэһэнэй ёһоор, Бутанай шэнэ бюджедтэ ороной социально-экономическа хүгжэлтэдэ, арадай байдал һайжаруулгада гол анхарал хандуулагдана.

Бутан—аграрна орон юм. Тиимэһээ финансын энэ жэлдэ хүдөө ажахын һалбарида саашанхи дэбжэлтэ туйлаха хэрэгтэ ехэ мүнгэ һомолхоор хараалагдана. Хүдөө ажахыһаа, һайн шанартай модо ондоо гүрэнүүдтэ худалдалгаһаа ороһон олзо орошо 3.155 мянган рупий болохо байна.

1972 онһоо Бутан түсэбтэ гурбадахи табан жэлэйнгээ даабари бэелүүлжэ байнхай. Хүдөө ажахы, гэгээрэл, харгы бариха хэрэгые саашадань хүгжөөлгэдэ энэ түсэб дотор онсо анхарал хандуулагдана. Эдээнһээ гадна, уһалууриин түхеэрэлгэ бариха хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэхэ.

Индиин хэблэлэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, Бутан экономическа ба социальна байдалай бүхы һалбаринуудта дэбжэлтэ туйлаха замаар дабшана.

А. СОЛОДОВ.
(ТАСС).

ПАРИЖ

Франциин министрнүүдэй Соведэй заседани

ТАСС

Франциин Министрнүүдэй Соведэй заседани президент Ж. Помпидугай хүтэлбэри доро Елисейскэ ордон соо болобо.

«ТУ-144» гэжэ самолёдой усалда ороһонһоо уламжалан, наһа бараһан граждан ба сэрэгэй хүнүүдэй дурасхаалые правительство ёһолбо гэжэ правительствын түлөөлэгшэ пресс-конференци дээрэ мэдээсээ.

Усалталгын ушар шалтагаание мүрдэхэ француз, совет комиссинууд байгуулагдаа гээд зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр Р. Галле тэмдэглэбэ. «Комиссинуудай мүрдэлтэ хэхэдэнь хүнгэн болгохын тула «ТУ-144» самолёдой бүхы түгдэрхэйнүүд суглуулагдаһан байна», — гэжэ министр мэдүүлээ.

Энэ асуудалаар республикын президент Ж. Помпиду правительствын заседани дээрэ үгэ хэлэбэ. «Авиациин түүхэ—хүхэ номин огторгойе мэдэлдээ оруулха гэдэг хүн түрэлтэнэй эрэлхэг зоригой түүхэ мүн», — гэжэ тэрэ хэлэбэ. Эндэ тохёолдоһон уршагта ушар «абяанһаа түргэн дабшадаг транспортын саашанхи хүгжэлтэдэ тойбо татахагүй» гэжэ президент мэдүүлээ.

Хүдэлмэригүйшүүл олошорно

Капиталис оронуудта хүдэлмэригүйшүүл улам олошорно. Юумэнэй үнэ сэнгэй саг үргэлжэ хүндэрхэдэнь, эдэнэр хоолойгоо тэжээхын тула хүдэлмэри бэдэрхэдээ, оложо шаданагүй. Тингэжэ тэдэ айхабтар хүндэ хүшэр, ядуу тулюур байдалда ажаһууна.

НЬЮ-ЙОРК. Апрель һарада гансал Нью-Йорк хотодо 182 мянган хүн хүдэлмэри оложо шадаагүй. Урда һарынхитайнь сасуулхада, апрель һарада Холбоото Штадуудай эгээн ехэ хотодо хүдэлмэригүйшүүл улам олошороһон байна.

ВАШИНГТОН. США-да хүдэлмэригүйдэлгэ улам үргэдэжэ, хэдэн зуугаад мянган хүн ядуу тулюураар ажаһууна. Ажалай министерствын эндэ тунхаглагдаһан баримтануудай ёһоор, 4 миллион 400 мянган хүн гэхэ гү, али хүдэлмэриин хүсэнэй табаһаа үлүүтэй процентнь гурбадахи һараяа ажал оложо шадаагүй байһаар.

Эрэшүүлэй 3,4 процентнь, эхэнэрнүүдэй 4.6 процентнь урдынхи мэтэ хүдэлмэри олохо аргагүй байна гэжэ министерствын мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Залуушуулай 15,4 процентнь ажалгүй.

ЛОНДОН. Тусхай баримтануудай ёһоор, 1973 оной май һарада Англида 633.759 хүн хүдэлмэригүй байгаа. Энэнь 1970 оной июнь һарада консерваторнуудай засаг түрэ бариханһаа хойшо эгээн лэ ехэ хүдэлмэригүйдэлгэ болоно. Хойто Ирландида, Шотландида, Хойто Англида хүдэлмэригүйшүүл илангаяа олон.

Англиин экономистнуудай һанамжаар, орон дотор 1 миллионһоо үлүүтэй хүн хүдэлмэригүй байна.

ЛОНДОН

Албанай хэрэгээр ерэбэ

ТАСС

КНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Цзи Пэн-фэй албанай хэрэгээр Англида ерэбэ. Дүрбэн үдэрэй турша соо эндэ байха үедөө тэрэ премьер-министр Хидтэй, гадаадын хэрэгүүдэй министр Дуглас-Хьюмтэй уулзажа хөөрэлдэхэ.

ВАШИНГТОН

Сагаан байшандахи томилолгонууд

ТАСС

Сагаан байшангай харюусалгата зарим хүдэлмэрилэгшэдэй тушаалһаа бууһантай дашарамдуулан, президентын шэнэ туһалагшанарай томилогдоһон тухай эндэ соносхогдоо.

Эдэ уялгануудые саг зуура дүүргэһээр байһан генерал А. Хейг президентын туһалагшаар (Сагаан байшангай аппарадай толгойлогшоор) баталагдаа. Энээнэй урда тээ армиин штабай начальнигай орлогшо байһан юм.

Р. Никсонэй түрүүшын правительствада оборонын министр байһан М. Лэйрд дотоодын хэрэгүүдэй талаар президентын туһалагшаар томилогдоо. Национальна аюулгүйн соведэй хүдэлмэридэ тэрэ хабаадалсаха байна.

Хэблэлэй асуудалнуудаар Сагаан байшангай секретарь Р. Зиглертэ Сагаан байшангай мэдээсэлэй асуудалнуудые эрхилхэ директорэй уялга даалгагдаа.

ТОЛИ

- Арадай театрай эдэбхитэн.
- Уран шүлэгэй долгин дээрэ.
- Аман зохёолой абдарһаа.
- Будамшууда ерэһэн бэшэг.

НАҺАНАЙН ДУРАТАЙ ХЭРЭГ

Эбии тээбии
Эжым шамхандаа

Эгээл ехэ дуратайб,—гэжэ хүн бүхэн дууладаг байха гэжэ би һанадагби. Холбоо юртэмсын хамаг һайханиие хайрлаһан эхэ тухай дуу амидын жаргал эдлэжэ ябаһан хүн бүхэн сэдьхэлээ уяран дууладаг бээз даа.

Арюун һайхан үриеэ альган дээрэ тэнжээһэн, һайхан эжынэрэй нэгэниинь Аха нютагта һуудаг юм. Һаншагайнь үзүүр эртын намарай хюрууда халта дайруулан алдаһан, зөөлэхэн харасатай тэрэ эжы библиотекарь мэргэжэлтэй юм. Нютаг голойнгоо зондо номой нюуса ойлгуулан, уншагшадай эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь туһалха гээшэ хүндэшье, хүндэтэйшье үүргэ.

Арад зоной дунда соёл гэгээрэл дэлгэрүүлгэ, хүдөөгэй зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэ болбол минии нангин уялга гэжэ бододог дээрэһээ Дари Раднаевна гансахан библиотекынгээ ажал хээд һуудаггүй юм. Тэрэ уран һайханай бүлгэмэй, арадай театрай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Хорёодтойхон басаган ябахадаа, Дари Раднаевна эгээ түрүүшынхиеэ сценэ дээрэ гараа бэлэй. Тэрэ гэһээр хори гаран жэл ходорон үнгэрөө.

—Үниндөө нилээд хүндэ һэн. Унаа машина байха бэшэ. Колхоз ори ганса мори үгэхэ. Тэрээндэнь баяанаа, концертдэ хэрэгтэй бусад юумэеэ тээгээд лэ, өөһэдөө ябагаар ябахаш. Жапов Галдан, Жамбалов Жалсан, Доржиева Дэжид болон бусад нүхэдтэеэ холые холо гэнгүй ошожо, концерт харуулагша һэмди,—гэжэ Дари Раднаевна хөөрэнэ.

1957 ондо Улаан-Үдэдэ республикын залуушуулай, студентнэрэй фестиваль болоо бэлэй. Ахын залуушуул уран гоёор концерт табижа, түрүү зэргэдэ гараһан юм. Уран һайханай бүлгэмэй эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэ Дари Замбалова тэрэ фестивальда хабаадалсаха зол хубитай байгаа.

—«Алдарта Байгал, арюухан далай» гээд манай хоорой дуулахада, фестивальда хабаадагшад ехэ баяртайгаар хүлеэн абаа һэн,—гэжэ Дари Раднаевна үнгэрһэн үдэрнүүдэй үйлэнүүдые дурсан хөөрэнэ.

Арадай театрай хүдэлмэридэ хабаадалсаха зуураа, Дари Раднаевна нилээд олон рольдо наадаа. «Эржэн» гэһэн зүжэгтэ Жарбай, уран зохёолшо Д. Батожабайн «Зүрхэнэй шархада»—Бэрид, Ц. Шагжинай «Будамшуу» соо Пиглай.

Артистка роль гүйсэдхэхэдөө, һайнаар наадаха гэжэ оролдохоһоо гадна, героиниингаа түхэл шарай, сэдьхэлэй байдал хүнэй үнэншэмөөр, тодо хурсаар тобойсо гаргаха гэжэ аргагүй ехээр оролдодог. Имэһээл тэрэ рольнуудаа амжалтатай һайнаар наададаг байна.

Мүнөө Дари Раднаевна Замбалова арадай театрнуудай, театральна коллективүүдэй долоон хоногто хабаадалсаба. Драматург Ц. Шагжинай «Тангариг» гэжэ зүжэгтэ Хорлын рольдо наадаа. Дүршэлтэй, мэргэжэл шадабари ехэтэй артистка энэ рольдо эрхим һайнаар наадажа, харагшадай, жюрин гэшүүдэй магтаал, һайшаалда хүртөө.

Б. БАТОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Р. Замбалова «Тангариг» гэһэн зүжэгтэ Хорлын рольдо.

С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

АХА ДУУНЭРЭЙ ДУУН

Поэт Михаил АСЛАМОВ

Поэт Михаил Феофанович Асламов Хабаровск хотодо ажаһуудаг. «Алас-Дурна» («Дальний Восток») гэжэ журналай уран шүлэгэй таһагые даадаг юм.

...1965 он. Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй залуу зохёолшодой семинар Шэтэдэ зарлагдажа, Москваһаа, Ленинградһаа, Челябинскһаа, Новосибирскһээ эхилээд, Чукотско, Сахалин хүрэтэр нэмжыһэн уужам үргэн Россин нютаг бүхэнһөө хамта дээрээ гурбан зуу шахуу айлшад суглараа һэн. Тэдэнэй дунда Хабаровск хотоһоо ерэһэн, тэрэ үедэ «залуу» тоодо ябаһан Миша Асламов бии һэн.

Тэрэ гэһээр найман жэл үнгэршэбэ. Апрель һарын һүүл багта Яхадта зарлагдаһан «Сибирь болон Алас-Дурнын залуу наһан» гэһэн һайндэртэ уригдажа ошоходоо, Шэтын семинарта хабаадалсаһан үнинэй танилнуудайнгаа заримтай золгооб. Михаил Асламов олон номой автор, мэдээжэ поэт болоо. Тэрэнэй шүлэгүүдһээ ажабайдалые өөрынгөө нюдөөр шэртэн, философскоор бодомжолдог поэдэй шарай элеэр харагдана.

Гадна Михаил Асламов имагтал өөрөө бэшэдэг бэшэ, харин буряад, яхад, монгол поэдүүдэй шүлэгүүдые оршуулжа, олоной дунда дэлгэрүүлдэг заншалтай.

Мүнөө буряад уншагшадай анхаралда М. Асламовай шүлэгүүдэй хэдэн оршуулгые дурадханабди.

Ц. ДОНДОГОИ.

ГАЗАРАЙ ХҮДЭЛӨӨН

Газар доро уһан
бурьялаад.
Газарай хүрьһые
онгиргодог—
Аалихан нойрсоһон
далайн оёорһоо
Аймшагтай арьяатан
бододог.
Нарбагар дэлһэтэшни
шанга хүсөөр
Наншахал эрье
бахархангяар —
Амархаа ерэһэн олон
онгосоо
Ямарханш тохой
абархагүйл даа.
Мүрэн голнуудые үгсэн
абаһаар,
Мушхарһан долгин ерээд.
Адагһаа эхин хүрэтэрөө
мүрэнүүд
Анхилхал далайн дабһаар.

* * *

Үсэгэлдэр нохой наһа
бараа.
Үхөөл даа саһан дээрэ.
Хуурсагшье хэрэггүй.
Яахабши даа.
Хусажа ябаха наһаниинь
дүүрэз.
Хүршэнэр эбээ таһаран
үһөөрхэлдөөд.
Хүсэеэ гаргажа,
наншалдаха аргагүйдөө.
Хоро эдюулжэ, нохойень
алахадаа,
Хоронинь сээжэдэнь
барагдаа ха гү даа...
Нохойн эзэн газаагуураа
гэшхэлнэ,
Нохойгоо шаналжа,
уйлаха бэшэл даа.
«Бурханай харахаар,
зэмэтэй бэшэлби», —
Бурханаа дурдан нохойгоо
шэнжэлнэ.
Яахашье мүрөө оложо
ядангил.
Ялабхиһан саһанай
шаршаганаан хашартай,
Зүрхэнэйнь һудалые
хэншьеб онгилон,
Зүрхэнэйнь шүрэбые
түлхюурээр
мушхаһандал.
Мунхаг сагай арьяатад
тэшэгэнэлдэн,
Муугаа харуулан бодожо
ерээ гү?
Муухан шэбхэтэй үүдэнэй
түерөөн,
Муудаһан гуталаар саһа
гэшхэһэндэл.
Үһөөрхэл хэды болотор
үнэндөө
Үргэлжэлхэ гээшэб, мууе
хоноон?..
Хүршын хорёо соо нохой
һүниндөө
Хүн шэнгеэр һугшаржа
хоноо.

ХҮЛЕЭЛГЭН

Харыт даа,
Хаанашье хүнүүд хүлеэнэ.
Түшэгэнүүлэн зүрхэеэ,
Түрүүшынгээ уулзалгые
басагад хүлеэнэ;
Нэгэдэхи класста орохо
хүбүүхэн
Нэтэрүүгээр хүлеэнэ
һургуулида орохоёо.
Хүдэлмэришэд һэмээхэн
Хүлһэеэ сэлмээхэеэ,
һайндэрые хүлеэнэ.
Аалихан эхэнэр досоошоо
шагнан,
Аляахан үхибүүнэйнгээ
гарахые
хүлеэнэ...
Хүн бүхэнэй наһанда
юуншьеб
Хүлеэгдэхэ ёһотой.
Хүнүүд хүлеэнэ:
Хүүхэн инагтаа хэлэхэ
үгэеэ
Хэлэжэ үзэнэ
нюусаханаар;
Үдэр бүри сүүмхэеэ
хүбүүн
Үргэлөөд үзэнэ
нюргандаа;
Хүдэлмэришэд түсэбөө
дүүргэхэеэ
Хүдэлнэ хамсыгаа шаман;
Хүхэндөө һү оруулһан
эхэнэр
Хүүгэеэ орёохо бүд
бэлдэнэ шамдан...
Хүнүүд хүлеэнэ.
Хүлеэнэгүй, али добтолно
гү?..

АГАДА ХУБИСХАЛАЙ ҮЕДЭ ДУУЛАДАГ ДУУНУУДҺАА

1916 оной зун сэрэгэй арын хүдэлмэридэ ошохоёо байхадаа, Будалан шадарай хүбүүд иимэ дуу дуулаһан гэхэ:

Арадаа модотой Будалан уула
Аранжан шулуутайнь үнэнхэн даа.
Аяархан холые зорихомнай,
Адрестай телеграмм сохёоройгты!
Хажуудаа модотой Будалан уула
Хабсагай шулуутайнь үнэнхэн даа.
Хари холо зорихомнай,
Харюу мэндые хүргөөрэйгты!

1920-ёод ОНОЙ УЛААН ПАРТИЗАНАЙ ДУУН

Утахан Агаяа бусаха аад,
Ургын һалбархые хүлеэнэлби.
Уладхан зоноороо жаргаха аад,
Улаантанай жэгдэрхые хүлеэнэлби.
Сэлгеэхэн Агаяа бусаха аад,
Сэсэгэй һалбархые хүлеэнэлби.
Сасуутан зоноороо жаргаха аад,
Соведэй жэгдэрхые хүлеэнэлби.

ЭХЭНЭР НҮХЭДТӨӨ ЗОРЮУЛЖА ДУУЛАҺАН ДУУН

Эреэхэн шэрэтэй вагонуудай
Эрхүү дээрэ гоё гээшэнь!
Эрдээ дарлуулһан эхэнэрнүүднай
Эрхээ эдлээд гоё гээшэнь!
Шарахан шэрэтэй вагонуудай
Шэтэ дээрээ гоё гээшэнь!
Шажанда дарлуулһан эхэнэрнүүдэй
Соёлоор гэгээрээд гоё гээшэнь!

ГРАЖДАН ДАЙНАЙ ҮЕДЭ ДУУЛАҺАН ДУУН

Яабалан үндэр дабаанда
Ядалдаад һалаа японууд.
Яһалхан шанга тулалдаанда
Яһаа гаргуулаа японууд.
Үргэнын үндэр дабаанда
Үймэлдөөд һалаа японууд.
Үзэлэй шанга тулалдаанда
Үйлөө гаргуулаа японууд.

1920-ёод ОНУУДАЙ ҮЕДЭ, ДВР-гэй ЭМХИДХЭГДЭҺЭН ҮЕДЭ ДУУЛАҺАН ДУУН

Түрэсэл баригша Николайгаа
Түшэлгэтэй шэрээһээнь буулгажархёод,
Түрүү Сибирнин албатанар
Туггайхан хуули дэлгэрүүлнэ.
Оройгоол баригша Николайгаа
Олбогтой шэрээһээнь буулгажархёод,
Олон Сибириин албатанар
Ондоохон хуули дэлгэрүүлнэ.

БАЯД НОЁДООР, САГААНТАНААР ХОЛБООРИЛДОДОГ ХҮНИИЕ ШОГЛОН ДУУЛАҺАН ДУУН

Уулын үндэр дабаанда
Унагшал морининь яалдагшааб?
Улаан хуулиин тогтоходо,
Уймаршаг Дэлэг яалдагшааб?
Шэлын үндэр дабаанда
Шэбшэгэр морининь яалдагшааб?
Шэнэл хуулиин тогтоходо,
Шүлшэггүй Дэлэг яалдагшааб?

Б. НАМСАРАЙНАЙ суглуулбариһаа.

МОНГОЛ ЖУРНАЛИСТНАР—МАНАЙ АЙЛШАД

Совет-монгол харилсаа холбоон жэл ерэхэ бүри үргэдэнэ. Монголой арадай ажахын элдэб мэргэжэлтэд манай орондо ерэжэ, үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэлые халан абана.

МНР-эй Сэлэнгын аймаг манай Буряадай республикатай бүришье дүтэ харилсаатай. Бэе бэедээ түлөөлэгшэнэрөө ходо эльгээлсэжэ байдаг. Һаяхан тус аймагай «Сүхбаатарын туг» гэжэ газетэһээ табан хүнһөө бүридэһэн делегаци (даагшань газетын редактор Нямцэрэн) Улаан-Үдэ ерээд бусаба.

Монгол нүхэд ерэжэ ябаха зуураа Гусиноозерск хото хүрэжэ, эндэхи нүүрһэшэдэй ажал хэрэгээр һонирхоһон, түрүүшүүлтэйнь танилсаһан байна. Улаан-Үдэдэ монгол айлшад «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакцинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзажа, хөөрэлдөө. Удаань тэдэнэр типографиин үйлэдбэритэй, радио болон телевидениин хүдэлмэритэй танилсаа, ниислэл хотын театр, кино болон соёлой бусад газарнуудта ороһон байна.

А. ДАШИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: монгол журналистнууд типографиин хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдэжэ байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Чингис ГУРУЕВ

ХЭНГЭРГЭ

Омог хүхюун
ёохор дундаа сэнгэһэн,
Олон нүхэдэйм
уряал мэтэ һанагдааш.
Хобол эрье —
шулуун байсаяа сохиһоор,
Холоһоо суряатан,
намай дуудааш, Хэнгэргэ!
Эрид нэтэрүү
альпинист бэшэшье һаа, — мүнөө
Эгсэ үндэр
хабсагайн оройгоор дүүлижэ,
Золтойхон дурантаяа
түрүүшынхиеэ ушарһандал,
Золгобоб шамтай
зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн.
Мүнхын һүлдэ —
алдар солотойш, Хэнгэргэ!
Мундаргата эхинһээ
нашан долгёор эбхэрээд,
Хүүюур боложо,
дошхон хүлэгтэл угзараад,
Хүүен-шааян
хизаар тээшэ тэгүүлнэш.
Аршаан уһаараа
һолоиго татан салгидахадаа,
Арюун байнаш даа —
үльгэр зүүдэнэй шэмэгтэй.
Замайнгаа холодо
хүсэеэ буурангүй урдахадаа,
Залуухан инаг
дууша хүүхэнэй шэнжэтэйш.
Эрьедэш зогсон
удаан-удаан харахадам,
Эршэтэ заншни
урма зориг бадаруулна.
Хүнэй баярта
баяр нэмэһэн золдоо
Хүсэл бодолдом
һайханаар хэзээш һанагдахаш.

Урда сагта Золто үбгэн һама хүгшэн хоёр ажаһууһан юм гэдэг. Һама хүгшэн барюубшагүй, һааюур, юушье нюужа шадахагүй, дуулаһан үзэһэнөө хуу хүндэ хөөрэжэрхидэг зантай һэн ха. Тиимэһээ зоной дунда «һааюур һама» гэжэ алдартай болоһон байгаа.

Нэгэтэ Золто үбгэн хүһөө шулуунай хажууда газар малтажа, байтараа, тогоо дүүрэн алта олобо ха. Тогоотой алтаяа малтажа гаргаад, тамхяа татажа һуутараа, Золто үбгэн иигэжэ бодобо: «Намайе алта олоо гэжэ мэдэбэл, һамгамни һарьяха. Нютаг нуга дүүрэн суу гараха. Танха зайһан дуулахадаа, алтыемни намһаа буляажа абаха. Одоо яалтай гээшэб?» Бодолгото боложо, нэгэ арга олоходоо, алтаяа нюугаад, гэртээ хариба.

ОНТОХОН

Һааюур һама

Дэлгүүр ошожо, нэгэ бага пряник, нэгэ бага саахар абаад, тэрэнээ һамгандаа мэдүүлэнгүй аянайнгаа сүүмхэ соо хэбэ.

Хээрэһээ олоһон алтаяа асархаяа ошоходоо, Золто үбгэ һамганһаа халта урид ябаад, харгын захаар саахараа сасажархиба. Һамганиинь хойноһоонь хүсэжэ ерээд: «һүү, саахар байнал» гэбэ.

— Дээгүүрни үүлэн үнгэрхэдөө, саахараар бударaa һэн. Суглуулжа аба. Тэнгэриин хэшэг гээшэ,— гэжэ Золто үбгэн харюусаба.

Һама хүгшэнэй саахар суглуулха һамбаандань, үбгэн тээ саашаа ошоод, прянигаа сасажархиба.

— Харыш үбгэн, модон доро прянигууд хэбтэнэл.

— Эдэ прянигуудш модондо ургадаг юм. Суглуулжа аба. Газарай хэшэг гээшэ,— гэбэ ха Золто үбгэн.

Одоошье хүһөө шулуунда хүрэжэ, алтаяа абаад, гэр тээшээ бусабад. Ябаһаар байтарынь, орой һүни боложо, Танха баянай хорёогой хажууда амархаяа һуубад. Хорёо соо хэбтэһэн хонид иираглаңад, эшэгэн тэхэ бабанана.

— Энэ ямар аймшагтай арьяатан дуугарна гээшэб? — гэбэ һама хүгшэн.

— Түргэн эндэһээ зайлая! Шүдхэрнүүд сугларaад, Танха зайһаниие бахалуурдажа байна,— гэжэ Золто үбгэн хэлээд, гэр тээшээ яаран гэшхэлбэ.

Үглөөдэр үглөөгүүрнь уһанда ошоһон һама хүршэ һамгадтаа үбгэнэйнгөө алта олоһон тухай һааюурдахадань, «Золто үбгэн хоёр тулам алта олоо» гэһэн һураг суу сахилгаан түргэнөөр таража, Танха зайһанда дуулдаба.

Зайһанда дуудуулһан Золто алта олоһоноо таһа арсаба.

— Бү мэлзэ, һамганшни асараабди гэнэ,— гэбэ Танха.

— Һамгамни ухаагаар бага дутуушаг юм. Юуншье гэжэ хэлэхэдээ болохо.

— Үзээлши, — гээд Танха һааюур һамые ерүүлээд мүшхэбэ.

Һама хүгшэншье тэнгэриин хэшэг — саахар олоһоноо, газарай хэшэг — пряниг абаһанаа, алта асарһанаа хөөрэбэ. Мүн һүни бусажа ябатарынь, шүдхэрнүүд сугларaад, Танха баяниие бахалуурдажа байгаа һэн гэжэ хөөрэбэ.

— Тонил саашаа, тэнэг гэргэн! — гэжэ Танха баян һааюур һамые үлдөөд,— нээрээшье ухаагаар дутуушаг юм байна. Гэртээ хариг даа, — гэбэ.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо Золто үбгэн мэхэдэ ороһон зайһанаа наадалжа, алтаяа эдлэжэ, ан бун жаргажа һууһан юм гэлсэдэг.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Звенонуудые байгуулха гээшэ үнинэйнгөө суу һэргээхэ» — И. Поддельский гэгшын статья. «Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойе угтуулан» — суглуулбари. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд. «Нютагай Соведүүдэй һунгалтые угтуулан» — суглуулбари. Түрэл орондомнай.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Электромашина» завод тухай тусхай хуудаһан.

Гурбадахи хуудаһанда. «Промышленна фермэнүүдэй экономико» — мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна зүблөөнһөө. «Олоороо хэлсэжэ...» — Н. Вяткинай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Субботын үдэрэй хуудаһан.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
«Орбита» харуулна:

13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — «Манай һургуулиин хүбүүд»—Польшын телевидениин уран һайханай фильм (3,4-дэхи сери). 13.50 — «Элүүр энхэ байдал» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 14.20 — **Үнгэтэ телевидени.** «Хүгжэмтэ киоск». 14.50 — **Үнгэтэ телевидени.** А. Н. Островский, Н. Соловьев. «Женитьба Белугина» — телезүжэг. 16.35 — 16.45 — Забһарлалга. 16.45 — «Хүгжэм, дуу хаялсалга». Вильнюс — Ашхабад. 17.45 — «Япон — манай хүршэнэр» — телевизионно - документальна фильм. 18.15 — **Үнгэтэ телевидени.** Боксоор Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. Белградһаа дамжуулга (суранзан бэшэлгэ). 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — **Үнгэтэ телевидени.** «Игра» — телевизионно уран һайханай фильм. 20.25 — СССР-эй арадай артист И. С. Козловскиин концерт.

Улаан-Үдэ харуулна:

21.20 — «Ая-ганга» — уран һайханай хүгжэмтэ субботын программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
Улаан-Үдэ харуулна:

13.50 — «50 жэлэй туужа бэшэг». «1944-дэхи он». 14.45 — «А если это любовь» — уран һайханай фильм.

МУНХАГ ХАРГЫ

БУДАМШУУГАЙ почтоноо

Мүнөө үе сагай байдалые, ажал хэрэгүүдые ажаглажа, хаража ябахада, баясамаар, урмашамаар лэ. Зоной ажабайдал эрид һайжаржа, айл бүхэндэ радио, телевизор, газетэ, журнал, гэрэй библиотекэ гэхэ мэтэ бии болонхой. Манай арад зон юугээршье дутамаггүй, одоо баян бардам ажаһуудаг болоо. Энэ 9-дэхи табан жэлдэ хүн бүхэн дунда эрдэм һургуулитай болохо. Гадна гарай хүсөөр хэгдэдэг хүшэр ажалаа оньһон техникын хүсөөр ядамаггүй бүтээдэг боложо байнабди.

Теэд юундэшьеб даа, зарим хүнүүд ухаан бодолдошье, ажал хэрэгтэшье, бэеын тамирташье таарахагүй архидалгын хойноһоо шунахайржа, ажал хүдэлмэриһөө һаадаг, тэрээнһээ уламжалан, эрэмдэг үлбэршье болошодог, ами наһаяашье алдадаг ушарнууд али олон болодогынь мэдээжэ.

Харин мүнөө, иимэ амгалан һайхан сагта, архи уулган зарим газарта үлэмжэ хэтэршоо. Үнгэрхэдөө, үхибүүдэй уугаад ябахань харагдана. Манай колхозой хори гаран наһанай Даша-Даба Мункуев өөрынгөө нүхэдтэй архи уугаад, тэрээндээ «шатажа» наһа бараба. Мүн тиихэдэ һахалаа сайһаншье уладууд муу муухай жэшээ харуулна. Зарим нэгэн «уһан тулам» болошоод, магазин, амбаарай захаар хэбтэхэнь харагдадаг. Иимэ хүнүүд олоной ябадаг газарнуудаар, үйлсэ гудамжын үгылуу буланда, һургуулиин үхибүүдэйшье дунда архиин хороор тархи толгойгоо гагалганхай, аманда орошогүй бэлин шэбшэг үгэнүүдые шалижа ябадаг заншалтай.

Колхоз, совхозойнгоо мал харууһалжа ябаһан аад, ажал хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандадаг, хэдэн хоногоор архи намнажа арилшадагшье ушарнууд али олон тохёолдоно.

Заримашуул үнэтэ, үнэгүйшье эд бараа худалдажа абахадаа, тэрээнээ «угаахамнай» гэжэ шалтаад, архи ууна гэжэ суглаан дээрэ нэгэ нүхэр хэлээ бэлэй. Гахайгаа үүсэлхэдээ, ганса үнеэнэйнгээ тугаллахадашье, амжалтатай һайнааршье ажаллаа һаа, абаха танаггүй муугааршье хүдэлөө һаа, али нэгэн шалтаг олоод лэ архидадаг хүнүүд бии.

Хамтынгаа, үмсынгөөшье хэрэг бүтээхын тула авто машина гү, али трактор абахадаа, жолоошондонь хахадые табидаг болошоо. Тиигээгүй һааш, тэрэ шофер гү, али тракторист ехээр гомдохо, ажалыеш дутуу ядуу бүтээдэг гэлсэдэг.

Айлшанай ерэхэдэ (хэдышье элбэг дэлбэгээр амтата эдеэ хсол табибашье), архи аягалаагүй һаа, һайнаар хүндэлһэн дээрэ тоологдохогүй, харин хара талхатай аад, хахад литртэйл һаа, ёһотой хүндэ гэжэ һанагдадаг болошоо.

Эгээл аюултайнь, эгээл гайхалтайнь юуб гэхэдэ, ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд архиин жолоодо хүтэлүүлхэдээ, бэеэ үмэгэдшье гэдэггүй. Иимэ зон эрдэм һургуулитай, нютаг нугадаа хүндэтэй гэжэ тоотой ааб даа.

Коммунизм байгуулжа байһан мүнөө иимэ һайхан үе сагта архидалгатай эрид шууд хаа хаанагүй тэмсэхэ, саашадаашье тэмсэхэ ёһотойбди.

Жэшээ болгон манай Зэдын аймагай байдалһаа нэгэ хэды юумэ дурдахам. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай эндэ архидалга илангаяа ехээр дэлгэрээ. Жэшээнь, Петропавловкын ой модоной ажахын директор М. Д. Колмынин, ой модоной «Ширпотреб» гэжэ эмхиие даагша М. А. Ханхаев, Зэлтэрын тээрмые эрхилэгшэ А. Д. Дашиев ба модоной ажахын (лесхоз) механик Н. М. Потылцин гэгшэд архиин халамгайгаар аянда мордобо. Жолоошонь механик нэрэтэй байһан Потылцин байгаа гэхэ. Хүрэһэн газарһаа бусаха гэжэ, дүрбүүлэн нэгэ машинын кабина соо оробо ха. Ябан гэхэдээ, жолоошо Потылцин газаа даража мэдэбэ. Мэдэн гэхэдэнь, аргагүй түргэн ябадалһаа боложо машинань урбалдашаба. Һүүлдэнь ямар ушар тохёолдооб гэхэдэ, лесхозой директор Колмынин ами наһаяа алдаба. Дашиев Потылцин хоёрынь хүлнүүдээ хухалжа, үни удаанаар больницада оробо.

Иимэл даа архидалгын хойшолон.

«Ажалша хүн ута наһатай,
Архинша хүн нохойн
наһатай,
Арбагар носоргоно —
хубсаһанай дайсан,
Архинша хүн — ниитын
дайсан»

гэжэ арад зон хэр угһаа хэлсэдэг һэм шуу.

Эдэ үгэнүүд яахын аргагүй зүб гээшэ.

Архи уулга гээшэ хуушанай сагай хорото муухай үлэгдэл. Тиимэ хадань архиншадтай тусгаар тэмсэхэ ёһотойбди.

Ямаршье хүнэй һогтуугай ааша гаргаа һаа, нэрэ солыень, тушаал зэргыень хаража дүмэһэнэй хэрэггүй.

Архи уулгатай улам шангаар тэмсэел!

Ц. САГАЛЕЕВ,
РСФСР-эй «Знание» бүлгэмэй гэшүүн, Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд
г. Улан-Үдэ, ул. Ленина 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат—66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-36, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 68-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

 ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-01473. Заказ № 00444